

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2015

Joseph Müller

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Mezinárodní teritoriální studia

Joseph Müller

**Porovnání přijetí Lisabonské smlouvy
v České republice a na Slovensku**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Joseph Müller**

Vedoucí práce: **JUDr.Vladimír Handl, CSc**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

MÜLLER, Joseph. *Porovnání přijetí Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku*. Praha, 2015. 46 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Mezinárodní teritoriální studia. Vedoucí diplomové práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Abstrakt

Práce si klade za cíl zodpovědět, jaké faktory hrály hlavní roly v procesu přijímání Lisabonské smlouvy na Slovensku a v České republice. V obou zemích byl proces ratifikace značně rozdílný, ať už se jednalo o délku, či o komplikovanost ratifikačního procesu. V práci operuji s konceptem, který říká že zahraniční politika Slovenska a České republiky byla vytvářena na základě některých vnitropolitických a zahraničněpolitických faktorů. Na Slovensku se jednalo především o vymezení se vůči předchozím suverenistickým vládám Vladimíra Mečiara. V České republice naopak panovalo přesvědčení, že ČR do Evropy patří, a proto si může dovolit kritizovat i některé kroky. Po analýze postojů všech významnějších politických stran v obou zemích jsem došel k závěru, že se daný koncept dá vztáhnout i na proces přijímání Lisabonské smlouva a jsou to především ony zmiňované faktory, které ovlivnily délku a složitost vyjednávání přijetí Lisabonské smlouvy.

Abstract

The main goal of my work is to determine which factors were the most important in process of ratification of Treaty of Lisbon in Czech Republic and in Slovakia. The length and the complexity of ratification were quite different in both countries. My work is based on concept saying that foreign policy of Czech Republic and Slovakia was given by domestic and foreign policy factors. In Slovakia it was mainly the determination to change suverenistic foreign policy of former prime ministr Vladimír Mečiar. On the other hand in Czech Republic politics were convinced that Czech Republic belongs to Europe and so they can dare to criticize EU's decisions.

After analysis of stances of all important political parties in both countries, I can conclude, that concept I am using, is applicable also to the process of ratification, and therefore it was also the main reasons of different length and complexity of ratification.

Klíčová slova

Lisabonská smlouva, ratifikace, Václav Klaus, Vladimír Mečiar, Konvent o budoucnosti EU

Keywords

Treaty of Lisbon, ratification, Václav Klaus, Vladimír Mečiar, Convention on the Future of Europe

Rozsah práce: 62374 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Joseph Müller

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce, JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc., za cenné rady a pomoc, kterou mi poskytl při psaní bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za podporu při psaní.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Joseph Muller

E-mail:

Muller.joseph@seznam.cz

Semestr:

ZS

Akademický rok:

2014/15

Název práce:

Porovnání přijetí Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2014/15

Vedoucí bakalářského semináře:

Profesor Handl

Vedoucí práce (není povinné):

Profesor Handl

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Téma jsme si vybral, protože jsem se už ve své velké seminární práci zabýval problematikou přijetí Lisabonské smlouvy v České republice. A rád bych porovnal rozdíly mezi procesem přijetí v České republice a na Slovensku, jelikož se jedná o dvě velmi spřízněné a podobné země, ale nahlížení na Lisabonskou smlouvu a samotný proces ratifikace v těchto zemích byl velmi odlišný. Navíc se jedná o téma, které má svůj přesah i do současnosti, jako například rozhodnutí o ustoupení od takzvané "Klausovy vyjimky" z Listiny základních práv Evropské Unie

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Předpokládám, že se mi podaří popsat rozdílnosti v procesu ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku. Pokusím se také zdůvodnit proč se v takto dvou podobných zemích, více podobné země zřejmě v rámci Evropské unie těžko nalezneme, nahlíželo na Lisabonskou smlouvu tak odlišným způsobem. Zda je to spíše dáno vnějšími faktory, jako například historií, náboženstvím, či je to jen otázka toho, kdo zrovna byl u politické moci

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Chtěl bych se ve své bakalářské práci zamyslet nad vnímáním změn pro členské státy Evropské unie, které se udály v návaznosti na přijetí Lisabonské smlouvy, očima České a Slovenské republiky. A to jak pohledem politiků, médií, ale také i širší veřejností. V obou zemích, které jsou si jinak velmi blízké a podobné, probíhal proces ratifikace odlišně a obsahoval určitá specifika, na které se chci ve své bakalářské práci zaměřit a pokusit se je vysvětlit. Mezi tyto specifika patří například žaloba načásti senátorů ODS na nekompatibilitu Lisabonské smlouvy s ústavou České republiky, či úprava zvláštního režimu pro aplikaci Listiny základních práv EU ve smlouvách pro ČR. Naopak na Slovensku proces ratifikace probíhal téměř bezproblémově a Slovensko tak bylo jedním z prvních států, které Lisabonskou smlouvu ratifikovaly. A v závěrečné části práce porovnám rozdílné přijetí Lisabonské smlouvy v daných zemích.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Co se týká struktury práce, tak bych ji chtěl přibližně rozdělit do těchto kapitol:

- Historický úvod vedoucí k vytvoření Lisabonské smlouvy a její následné ratifikaci.
- Zmínění vybraných změn, které s sebou přináší LS, a které byly problémové pro některé zkoumané země.
- Pro každou zemi bude vyhrazena jedna kapitola, která se bude zaměřovat na samotný proces ratifikace a veřejnou diskuzi okolo ní, kde budou, jak názory politických představitelů, tak i sociologické průzkumy široké veřejnosti.
- V závěru porovnání jednotlivých procesů ratifikace a národních postojů vůči LS. Spousta faktorů, které ovlivnili přijetí LS a celkové vnímání EU (historický vývoj, náboženství, menšiny, politický systém).

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Mansfeldová Lenka, Guasti Petra, Euroskepticismus a percepce evropského integračního procesu v České republice v letech 2004-2010. (Sociologický ústav AV ČR, Praha 2012).

Král David, Bartovic Vladimír, Český a slovenský parlament po Lisabonské smlouvě. (Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, Praha 2010).

Mesežnikov Grigirij, Kollár Miroslav, Bútorová Zora, Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta. (Institut pro veřejné otázky, Heinrich Boll Stiftung, Praha 2014).

Fiala Petr, Pitrová Markéta, Evropská unie, druhé, doplněné a aktualizované vydání (Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2009).

Klaus Václav, Prezident republiky k Lisabonské smlouvě. (Euromedia, Praha 2009).

Petřík Michal, Evropa ve slepé uličce. (cep, Praha 2008).

Pikna Bohumil, Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, 2. doplněné vydání. (Linde Praha, Praha 2010).

Pítrová Lenka et al., eds., Když se řekne Lisabonská smlouva..Prespektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce. (Odbor informování o evropských záležitostech Úřad vlády České republiky, Praha 2008).

Plechmanovová Běla, Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k výchdnímu rozšíření. (Karolinum, Praha 2004).

„Analýza dopadů Lisabonské smlouvy“, oficiální stránky vlády České republiky. <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>, (staženo dne 24.4.2014).

„EurActiv.cz-portál o EU“, <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ratifikace-lisabonu-je-u-konce-klaus-podepsal-006701>, (staženo dne 26.4.2014).

„Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114>, (staženo dne 26.4.2014).

„Niceská smlouva a Konvent o budoucnosti Evropy“, oficiální stránky Evropského parlamentu.

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.1.4.html, (staženo dne 3.5.2014).

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

ÚVOD.....	1
1. ANALÝZA POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKA PŘED VZNIKEM LISABONSKÉ SMLOUVY A VYBRANÉ ZMĚNY, KTERÉ S SEBOU SMLOUVA PŘINÁŠÍ....	10
2. PROCES RATIFIKACE LISABONSKÉ SMLOUVY A DISKUZE O NÍ V ČESKÉ REPUBLICE	15
3. PROCES RATIFIKACE LISABONSKÉ SMLOUVY A DISKUZE O NÍ NA SLOVENSKU	25
ZÁVĚR	32
SUMMARY	35
POUŽITÁ LITERATURA.....	39
KNIŽNÍ ZDROJE:	39
INTERNETOVÉ ZDROJE:	40
ZAHAJOVACÍ ŘEČI:	43
SEZNAM PŘÍLOH.....	44
PŘÍLOHY	45

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je porovnání procesu přijetí Lisabonské smlouvy na Slovensku a v České republice. Lisabonská smlouva je důležitým milníkem v procesu evropské integrace, který s sebou přinesl i mnohé změny pro členské státy Evropské unie, Českou republiku a Slovensko nevyjímaje. Navíc toto téma mělo přesah i do budoucnosti. Příkladem je nedávné znovuotevření diskuze nad takzvanou „Klausovou výjimkou“ z Listiny základních práv a svobod Evropské unie.¹

Zaměřím se jak na období, které předcházelo procesu ratifikace, v němž se LS vytvářela, tak i na období bezprostředně po signaci Lisabonské smlouvy oběma zkoumanými zeměmi.

K porovnání Slovenska s Českou republikou při procesu přijetí Lisabonské smlouvy jsem přistoupil z několika důvodů. Jedná se o dva státy, které ještě před nedávnou dobou tvořily společný stát, takže můžeme hovořit o dlouhodobějším společném historickém vývoji a do určité míry i o velmi podobném vývoji kulturním, nelze přehlížet ani vzájemné pracovní a rodinné vztahy mezi občany obou následnických států. Rovněž nenásilný rozpad Československa na dva státní útvary neznamenal žádnou ostřejší snahu o vymezení se těchto nových státních útvarů vůči sobě navzájem. Naopak, jedná se zřejmě o dva si nejbližší státy v rámci Evropské unie. Ale i přes tuto historickou a názorovou blízkost se v obou zemích proces přijetí Lisabonské smlouvy diametrálně lišil. A to už samotným průběhem ratifikace smlouvy. Na Slovensku byla Lisabonská smlouva ratifikována velmi záhy po zahájení ratifikačního období v členských státech Evropské unie. Na rozdíl od Slovenska, kde ratifikační proces skončil jako v jedné z prvních zemí, tak v České republice se Lisabonská smlouva setkala s mnoha úskalími na cestě za její ratifikací.

Cílem mé práce je zodpovědět otázku, jaké skutečnosti stojí za tímto odlišným postojem a průběhem ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku. Jak je uvedeno výše, jsou si Slovensko a Česká republika velmi blízké, což se dá vyčíst

¹ „Dientsbier:ČR má požádat o zrušení Klausovy výjimky“, Euractiv.cz., <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/dienstbier-cr-ma-pozadat-o-zruseni-klausovy-vyjimky-011498> (staženo dne 29.3.2015).

mj. z vládních programů² nebo např. z ročenek ministerstva zahraničí České republiky,³ kde je Slovensko považováno za výjimečného partnera s nadstandardními vztahy.⁴ Zároveň ale mezi těmito dvěma zeměmi existují značné rozdíly, ať už se jedná o různá kulturní specifika, o otázku menšin, o různý stupeň vlivu náboženství, o rozdílnosti v politickém systému, či o různá specifika v historickém vývoji obou porovnávaných zemí.

Proto jsem se rozhodl zredukovat položenou otázku na to, jaké hlavní vnitropolitické a zahraničněpolitické faktory mohly ovlivnit rozdílný proces ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku a v České republice.

Zodpovězení této otázky souvisí s vnímáním evropské integrace v každém z porovnávaných států. Česká republika je všeobecně považována za jednu z nejvíce euro-skeptických zemí současné EU a právě i problematický proces ratifikace by bez bližší analýzy toto tvrzení potvrzoval. Odpověď na mou zkoumanou otázku by tento názor mohla potvrdit, případně jej vyvrátit.

Bakalářská práce je z hlediska metodologie koncipována jako komparativní případová studie. Tuto metodologii jsem si vybral kvůli tomu, protože s jejím použitím a s pojetím textu jako komparace dokážu nejlépe zodpovědět zkoumanou otázku, kterou jsem si stanovil. Nicméně v částech, v nichž bude popisován proces ratifikace Lisabonské smlouvy a názory jednotlivých politických představitelů a stran na ní v obou zemích, budu používat metodu vícepruhové průběžné rešerše. V závěrečné části by měla být práce především srovnáním pohledů obou států a společností na Lisabonskou smlouvu.

Mezi největší výhody komparativní případové studie se, podle Jana Karlase,⁵ řadí konstrukční platnost a výrazná teoretická výtěžnost díky možnosti objevovat a zavádět nové teoretické hypotézy na základě podrobného přezkoumání vícero případů.⁶

² „Dokumenty k zahraničnej politike“, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, https://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/dokumenty_k_zahranicnej_politike (staženo dne 12. 5. 2015)

³ Michal Kořan, „Politický kontext a tvorba české zahraniční politiky v roce 2008.“. In *Česká zahraniční politika v roce 2008*, ed. Michal Kořan et al. (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009).

⁴ „Výroční zprávy a dokumenty“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html (staženo dne 12. 4. 2015).

⁵ Jan Karlas, „Komparativní případová studie“, in *Jak zkoumat politiku*, ed. Petr Drulák et al. (Praha: Portál, 2008), 84-88.

Naopak mezi možná úskalí spojená s metodologií komparativní více případové studie patří náročnost na zdroje a možné překážky v konstrukční platnosti, protože aplikovat stejný koncept na rozdílné případy může být velmi komplikované.⁷

Zahraněční politika je utvářena vzájemným působením řady vnitropolitických a zahraničněpolitických faktorů. I mé téma je příkladem toho, jak se tyto faktory vzájemně prolínají ve dvou zkoumaných zemích.⁸

Působení těchto faktorů zahrnuje koncept analýzy zahraniční politiky zemí Visegrádské skupiny, který využívám ve své bakalářské práci, a který vychází z článku Petra Druláka, Michala Kořana a Jana Růžičky v časopisu *Osteuropa*.⁹ V této práci kolektiv autorů tvrdí, že existují čtyři základní přístupy států střední Evropy k zahraniční politice. Jde o přístup atlantický, univerzalistický, suverenistický a přístup, který preferuje evropský integrační proces.

Česká republika se bezprostředně po odpoutání od Sovětského svazu snažila o návrat do Evropy, o demokratizaci společnosti a o implikaci mechanismů tržního hospodářství. Proto v prvních letech převládal univerzalistický přístup a snaha o začlenění se jak do NATO, tak i do Evropské unie. Na jednotném kurzu zahraniční politiky se dokázalo shodnout široké spektrum stran, liberálové, konzervativci a i některé postkomunistické strany.¹⁰

Na Slovensku byl univerzalistický kurz „ohrožen“ suverenistickou Mečiarovou vládou a hrozil celkový odklon od směřování Slovenska na Západ. Toto mělo následně na konci devadesátých let vliv na vytvoření určité „anti-mečiarovské koalice“, která se snažila nejen o vstup do EU, ale i o přijetí do NATO, které bylo i kvůli Mečiarovi odsunuto až na rok 2004.

Proto, podle autorů, je na Slovensku vidět větší koherence zahraniční politiky než v České republice, kde jsou stále přítomny všechny čtyři názorové proudy a dochází

⁶ Karlas, „Komparativní případová studie“, 84.

⁷ Ibid., 88

⁸ Petr Drulák a Radka Druláková, eds., *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Nakladatelství VŠE, 2011), 9.

⁹ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008): 139-152.

¹⁰ Drulák, Kořan a Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, 140.

tak k častým konfliktům a změnám zahraniční politiky v závislosti na tom, kdo zrovna sestavil vládu.¹¹

Navíc už od počátku přístupových jednání do EU byla Česká republika vnímána jako jeden z nejvyspělejších států středovýchodní Evropy a tedy i jako nejlépe připravený stát pro vstup do Evropské unie.¹² To se následně promítlo i do přesvědčení některých českých politiků o ekonomickém a demokratickém náskoku České republiky oproti zbylým kandidátským zemím, a tak se v druhé polovině devadesátých let rozpadá mezistranický čistě pozitivistický konsensus o Evropské unii. Zejména ODS reviduje svůj postoj k evropské integraci a stává se více euroskeptickou.¹³ Což je právě dáno onou jistotou a přesvědčením, že Česká republika, jakožto vyspělý stát a spojnice mezi západní a východní Evropou, patří neodmyslitelně do Evropy a Evropské unie, a proto si může dovolit pochybovat o některých krocích EU.¹⁴

Na rozdíl od České republiky panovala na Slovensku díky vládě Vladimíra Mečiara obava z izolace Slovenska od zbytku Evropy, a tak se žádná větší politická strana neprofilovala jako euroskeptická, jako tomu bylo u české ODS, právě ze strachu, že by Slovensko mohlo „vypadnout“ z procesu evropské integrace.¹⁵

Co bylo ovšem pro obě země stejné, byla osoba charismatického lídra v jejím čele, která do značné míry pomáhala ovlivňovat názory široké masy obyvatel. Na Slovensku jím byl již zmiňovaný Vladimír Mečiar, jemuž se zdárně dařilo mobilizovat sociální populismus dlouhá léta. V České republice byl v pozici charismatického lídra prezident Václav Klaus, ten často zmiňoval své euroskeptické názory a prezentoval je jako hrozbu pro suverenitu České republiky a pro české občany. V konkrétním případě je to velmi dobře vidět při procesu ratifikace Lisabonské smlouvy, kdy se snaží apelovat na nacionalistickou strunu zmíněním Benešových dekretů.

Vzhledem ke své zkoumané otázce jsem se rozhodl použít zjednodušující koncept z článku *Osteuropu na český a slovenský prostor v období ratifikace*

¹¹ Ibid., 151.

¹² Dan Marek a Michael Baun, eds., *Česká republika a Evropská unie* (Brno: Barrister and Principal, 2010), 34.

¹³ Marek a Baun, „Česká republika a Evropská unie“, 57.

¹⁴ Ibid. 57.

¹⁵ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008), 147.

Lisabonské smlouvy, abych ověřil, zda jsou to skutečně v konceptu zmiňované vnitropolitické a zahraničněpolitické faktory, které nejvíce ovlivňovaly českou a slovenskou zahraniční politiku. Proto zanalyzuji stanoviska všech vládních, ale i nejvýznamnějších opozičních stran z té doby, tak abych v závěru mohl potvrdit, či vyvrátit platnost konceptu ve vztahu k přijímání Lisabonské smlouvy.

Tato práce vychází z mnoha rozličných relevantních zdrojů tak, aby bylo jejich spektrum co nejširší a nabízel tak ucelený pohled na danou problematiku. Jsou zde tak zastoupeny knižní publikace mapující názory politiků na Lisabonskou smlouvu, na její ratifikaci a celkově na toto období, které je ve znamení rozšiřující se evropské integrace. Jsou zde i publikace, které vydávali sami aktéři, a které obsahují veřejnosti méně známé názory.

Do této kategorie zdrojů mohu například zařadit knihu tehdejšího prezidenta České republiky Václava Klause „Prezident republiky k Lisabonské smlouvě“¹⁶, která nabízí komplexní pohled autora na Lisabonskou smlouvu. Pochopitelně u této knihy je potřeba brát v potaz, že vyjadřuje osobní názor a není ji tak možné brát jako objektivní dogma. Nicméně si myslím, že by ve výčtu zdrojů mé práce neměla chybět hlavně proto, že prezentuje postoj tehdy velmi důležité politické osobnosti na proces ratifikace LS.

Mezi další zdroje, které do určité míry shrnují názory politiků na Lisabonskou smlouvu, patří práce „Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta“¹⁷ a „Euroskepticismus a percepce evropského integračního procesu v České republice v letech 2004-2010“.¹⁸ Jejich výhodou, na rozdíl od publikací či prohlášení jednotlivých politiků, je to, že v nich jsou zastoupeny názory politiků z různých stran. Tím je tak obsažen co největší výřez z politického spektra v České republice.

Velmi užitečnou publikací, ze které jsem čerpal především jakýsi rámec účasti České republiky v Evropské unii, je „Česká republika a Evropská unie“.¹⁹

¹⁶ Václav Klaus, *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě* (Praha: Euromedia, 2009).

¹⁷ Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014).

¹⁸ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012).

¹⁹ Dan Marek a Michael Baun, eds., *Česká republika a Evropská unie* (Brno: Barrister and Principal, 2010).

Celkové směřování české zahraniční politiky je velmi obsáhle shrnuto v ročence vydávané pod redakcí Michala Kořana. Pro potřeby mé práce jsem čerpal konkrétně z vydání, které shrnuje rok 2008.²⁰ Postupoval jsem tak, abych názory jednotlivých politických subjektů a politiků mohl vystavit srovnání s konceptem české zahraniční politiky.

Ve výše zmiňované kategorii publikací jsem se potýkal s praktickým problémem. Tím byla obtížnější dostupnost titulů, které mapovaly průběh ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku. Proto jsem pro kapitolu, ve které se věnuji ratifikaci Lisabonské smlouvy na Slovensku, použil především souhrnnou zprávu o stavu společnosti na Slovensku v roce 2008 od Kollára, Mesežnikova a Bútory.²¹ V části kapitoly, kde se zaměřuji na pohled obyvatelů Slovenska na Lisabonskou smlouvu, jsem použil výsledky sociologických průzkumů Evropské komise, které jsou prováděny ve všech členských zemích Evropské unie každý rok. Konkrétně jsem si vybral rok 2008, tedy rok, na jehož počátku Slovensko Lisabonskou smlouvu ratifikovalo.²²

Kromě knižních publikací budu především čerpat z oficiálních prohlášení politických stran a politiků samotných. Tato prohlášení jsou volně dostupná buďto na webových stránkách jednotlivých politických stran, v záznamech jednání parlamentu obou zemí, či v některém z renomovaných listů, které mapují postoje politiků v parlamentu k určitým problémům.

Dále jsem využíval internetové verze tištěných periodik, v nich jsou obsaženy rozhovory s vybranými politiky na téma ratifikace Lisabonské smlouvy. Při výběru těchto zdrojů jsem se snažil informace ověřovat na několika na sobě nezávislých zdrojích tak, aby informace, které skutečně použiji v práci, byly objektivní. Snažil jsem se také vybírat periodika, která jsou renomovaná a považovaná za nestranná a nezávislá. Jako příklad pro Českou republiku mohu uvést Euroscop,²³ veřejnoprávní médium

²⁰Michal Kořan, „Politický kontext a tvorba české zahraniční politiky v roce 2008.“. In *Česká zahraniční politika v roce 2008*, ed Michal Kořan et al. (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009).

²¹Miroslav Kollár, Grigorij Mesežnikov a Martin Bútor, *Slovensko 2008, Súhrnná správa o stave spoločnosti* (Bratislava: Inštitut pre verejné otázky, 2009).

²²„Public Opinion-Standart Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

²³„Změny po Lisabonské smlouvě“, Euroscop.cz, <https://www.euroscop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/> (staženo dne 3. 3. 2014).

Českou televizi²⁴ či iDNES.²⁵ V slovenském mediálním prostoru jsem využil například Hospodářské noviny²⁶ nebo Euractiv.²⁷

Co se týká názorů české a slovenské veřejnosti na Lisabonskou smlouvu a postupující evropskou integraci, tak jsem se rozhodl čerpat z několika zdrojů. Tím prvním jsou průzkumy sociologického webu Socioweb.cz.²⁸ Tento zdroj jsem si vybral kvůli šíři jeho sociologických průzkumů a renomovanosti jejich zadavatele, díky čemuž je možné dělat reálné závěry o náladách a názorech společnosti na Lisabonskou smlouvu. Průzkumy byly prováděny pravidelně od začátku diskuzí nad Lisabonskou smlouvou a jejím vlivu na Českou republiku a Slovensko až do ukončení ratifikačního procesu.

Pro Slovensko jsem se rozhodl využít každoroční statistické údaje, které vydává Evropská komise na svých stránkách.²⁹ Zkoumané údaje, jenž ve své práci uvádím, pocházejí z období od počátku jara 2008 do podzimu roku 2008. Jedná se o rok, kdy Slovensko ratifikovalo Lisabonskou smlouvu a zároveň se v České republice prodlužoval ratifikační proces. Jde tedy o období, kdy se otázka Lisabonské smlouvy jevila jako nejaktuálnější. Zdroj jako takový je velmi renomovaný a využívaný, proto jsem se pro něj rozhodl.

Dalším zdrojem, ze kterého čerpám statistické údaje o názorech na Lisabonskou smlouvu, je již výše zmiňovaná publikace Euroskepticismus a percepce evropského

²⁴ „Reakce na Lisabon: Topolánek čeká obstrukce, pro Klause je smlouva mrtvá“, oficiální stránky České televize, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53984-reakce-na-lisabon-topolanecek-cka-obstrukce-pro-klause-je-smlouva-mrtva/> (staženo dne 26. 4. 2014).

²⁵ „Lisabon prošel a poslankyně Páralová splnila slib: opouští ODS“, I dnes.cz, http://zpravy.idnes.cz/lisabon-prosel-a-poslankyne-paralova-splnila-slib-opousti-ods-pb7-/domaci.aspx?c=A090506_162458_domaci_ban (staženo dne 3. 5. 2014).

²⁶ „Európa sa obáva o český postoj k Lisabonskej zmluve“, HN.sk, <http://komentare.hnonline.sk/komentare-hn-152/europa-sa-obava-o-cesky-postoj-k-lisabonskej-zmluve-287332/> (staženo dne 1. 4. 2015).

²⁷ „Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, Euractiv.sk, http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 1. 4. 2015).

²⁸ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

²⁹ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

integračního procesu v České republice v letech 2004-2010,³⁰ ve které, na rozdíl od průzkumů Sociologického ústavu AVČR, jsou uvedeny názory a náhledy politických představitelů a ekonomických specialistů na Lisabonskou smlouvu a Evropskou unii jako takovou. Neocenitelným zdrojem informací je kniha *Desať roků v Únii: Slovenská a česká cesta*.³¹ V této knize je totiž mapováno i období před a po zahájení ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy. Tudíž je možno porovnat, jak se změnily postoje veřejnosti v důsledku diskuze o Lisabonské smlouvě. Díky tomu je také velmi dobře vidět, zda politika, kterou Slovensko či Česká republika zaujaly k Lisabonské smlouvě, je dlouhodobá a konzistentní, což by poukazovalo spíše na to, že působení vnitropolitických a zahraničněpolitických faktorů významně ovlivňovalo pozice obou států v procesu rozšiřující se evropské integrace, a tedy i v procesu ratifikace samotné Lisabonské smlouvy. Takový závěr by potvrzoval platnost konceptu analýzy zahraniční politiky jednotlivých zemí Visegrádské čtyřky.

Kdyby naopak na grafech byla vidět nekonzistentnost a časté změny vztahu k Evropské unii, tak naopak by se potvrzoval závěr, že koncept z Osteuropy se nedá vztáhnout na přijímání Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku.

Poslední dva uvedené zdroje budu využívat především v závěrečné kapitole mé práce, ve které odpovídám na zkoumanou otázku.

V seznamu zdrojů literatury této práce nesmí chybět ani publikace „Když se řekne Lisabonská smlouva. Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce“³² a kniha „Evropská unie, druhé, doplněné vydání“³³, obě díla shrnují a mapují základní změny, které s sebou přinášela Lisabonská smlouva pro všechny členské státy Evropské unie a tedy i pro Českou republiku a Slovensko. Mohl bych tak zmínit vybrané změny, které se staly problematickými pro určité politické skupiny a

³⁰ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 53.

³¹ Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať roků v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejnú otázku Heinrich Boll Stiftung, 2014), 159.

³² Lenka Pítrová et al., eds., *Když se řekne Lisabonská smlouva. Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce* (Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřad vlády České republiky, 2008).

³³ Petr Fiala a Markéta Pítrová, eds., *Evropská Unie, druhé, doplněné a aktualizované vydání* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009).

jednotlivce. Obě tyto publikace využiji zejména v krátké části úvodu, kde budu popisovat některé změny, které byly implementovány Lisabonskou smlouvou.

Struktura práce je následující. První kapitola se věnuje krátké analýze politiky obou zkoumaných států v době před vznikem Lisabonské smlouvy. Konkrétně bych chtěl začít vytvořením Konventu o budoucnosti Evropy. V Konventu se mimo jiné připravovaly návrhy na Ústavu Evropské unie. Konvent jsem si pro začátek své práce vybral z toho důvodu, že už vzhledem ke složení delegací jednotlivých členských států a i států, které sice členy nebyly, ale byla s nimi vedena přístupová jednání, a jejich participaci na vyjednávání, byly možné vidět rozdíly v přístupu obou srovnávaných zemích. Dále se v této kapitole budu věnovat závěrům Laekénské deklarace a přetvoření neúspěšné Ústavy EU na Lisabonskou smlouvu.

Informace, které uvádím v této spíše popisné části vývoje před vznikem Lisabonské smlouvy a její následné ratifikaci, čerpám do jisté míry ze své předchozí seminární práce, ve které jsem se věnoval procesu přijetí Lisabonské smlouvy a diskuzi o ní v České republice. Téma rozvíjím především tím, že zahrnuji postoje Slovenska a České republiky na jednáních Konventu EU.

V závěrečné části kapitoly považuji za důležité alespoň krátce nastínit čtenáři vybrané změny, které s sebou Lisabonská smlouva přinášela pro členské státy Evropské unie a tedy i pro Českou republiku a Slovensko. Bez této krátké analýzy by bylo jen velmi složité vysvětlit, proč některým politickým útvarům a stranám, především v České republice, nevyhovovaly dílčí pasáže navrhované Lisabonské smlouvy.

Druhá a třetí kapitola budou věnovány České republice, potažmo Slovensku, bude v nich rozebírán proces ratifikace Lisabonské smlouvy v obou zemích. Kromě analýzy samotného schvalovacího procesu se v této části práce zaměřím na veřejnou diskuzi o Lisabonské smlouvě. To znamená, jak o oficiální prohlášení jednotlivých politických stran, tak i postoje některých vybraných politiků. Do těchto kapitol zahrnu i již zmiňované sociologické průzkumy veřejnosti, o kterých jsem přesvědčen, že napomáhají zodpovězení zkoumané otázky.

V závěrečné části práce porovnáím rozdílné procesy přijetí Lisabonské smlouvy v obou zemích a zodpovím svou zkoumanou otázku.

1. Analýza politiky České republiky a Slovenska před vznikem Lisabonské smlouvy a vybrané změny, které s sebou Smlouva přináší

Než ve své práci zanalyzuji pohledy politických představitelů a veřejnosti na Lisabonskou smlouvu a na průběh její ratifikace na Slovensku a v České republice, tak je podle mne důležité alespoň stručně nastínit postoj České republiky a Slovenska a evropský integrační proces před vznikem Lisabonské smlouvy. Je dobré, aby čtenář měl přehled o úplném kontextu vnímání Smlouvy ve vybraných zemích. Proto v této kapitole zmíním historický vývoj evropské integrace posledních let, který vedl ke vzniku, k podepsání a ratifikaci Lisabonské smlouvy a k vybraným změnám, které zaváděla Lisabonská smlouva pro členské státy Evropské unie.

Jako počáteční bod tohoto historického bodu jsem si vybral vytvoření Konventu o budoucnosti Evropy, který byl svolán v prosinci 2001 Deklarací o budoucnosti Evropy z Laekenu. Hlavním úkolem Konventu pod vedením předsedy Valéryho Giscarda d'Estainga bylo připravení návrhu Ústavy Evropské unie. Ústava Evropské unie je z mého pohledu důležitá a to vzhledem k faktu, že v mnoha ohledech Lisabonská smlouva čerpala právě z později zamítnuté SÚ.

Celkově se na funkci Konventu a také na Konvent jako celek pohlíželo velmi pozitivně a dokonce se objevily i hlasy, které požadovaly, aby se Konvent stal institucí trvalou. A to i přesto, že dříve se stal terčem kritiky pro rozdílnost v pozicích pozorovatelské země a plnoprávného člena Konventu. Kandidátské země měly status pozorovatele a jako takové byly zapojeny do práce Konventu, ale nedisponovaly mocí zabránit konsensu, který by byl dohodnut mezi členskými státy.

A právě tady je důležité začít s analýzou náhledů České republiky a Slovenska na Konvent a na další rozšiřování evropské integrační politiky. Rozdíly byly patrné v zastoupení a částečně i v aktivitě delegací, které byly vyslány hájit zájmy obou zemí do Konventu.

Za Českou republiku byl do jednání v Konventu vyslán Jan Kavan z ČSSD, který byl ale nahrazen po změně vlády Janem Kohoutem, náhradnicí Jana Kohouta byla profesorka Lenka Rovná z Univerzity Karlovy. Dále Českou republiku, potažmo český senát, zastupoval Jan Zahradil z ODS. Posledním vyslancem České republiky v

Konventu o budoucnosti Evropské unie byl Josef Zieleniec.³⁴ Zástupcem Slovenska v Konventu byl Ivan Korčok, Ján Figel', který zastupoval Národní radu Slovenské republiky, tedy slovenský parlament a Irena Belohorská.³⁵

Co se týká české reprezentace, tak Jan Kohout patřil k nejaktivnějším politikům z těch zemí, které zažádali o vstup do Evropské unie na půdě Konventu. Díky této aktivitě se mu podařilo získat na jeho stranu mnoho „spojenců“ z řad dalších členských zemí.³⁶

Celkově se dá říci, že obě zastoupení, jak české, tak i slovenské, by se v Konventu o budoucnosti Evropské unie dala zařadit do skupiny států „like-minded“, tedy do skupiny stejně smýšlejících států. Jednalo se o skupinu, jejíž státy měly přibližně stejnou rozlohu, a počítalo se tedy, že v budoucnosti budou v rámci Evropské unie mít velmi podobné názory a především reálnou politickou moc. Do této skupiny můžeme započítat země, jako Maďarsko, Rakousko, Portugalsko či Nizozemsko a další. Mezi zástupci těchto zemí probíhal intenzivní dialog a do jisté míry byla přítomna i koordinace kroků a politik jednotlivých států, i když pouze v omezené míře.³⁷

Postoje a aktivita Slovenska a České republiky byly na úrovni jednání v Konventu o budoucnosti Evropské Unie velmi podobné, i když se v komplikovanějších otázkách pochopitelně rozdílly našly. K těmto otázkám patřil i náhled na již zmiňovanou Ústavu EU.³⁸

V České republice se tehdejší vládní strany, tedy ČSSD, KDU-ČSL a Unie svobody, stavěly za Ústavu. Na rozdíl od opoziční ODS a prezidenta Václava Klause, který se dokonce v roce 2004 obrátil s dotazem ohledně ústavnosti Ústavy EU na český

³⁴ „Konvent o budoucnosti Evropské unie“, Cevro, liberálně konzervativní akademie, <http://www.cevro.cz/cs/42210-konvent-budoucnosti-evropske-unie> (staženo dne 23. 2. 2014).

³⁵ „Európský konvent“, Euroskaunia, http://www.euroskaunia.sk/eurosky_konvent (staženo dne 23. 2. 2014).

³⁶ „Jak fungoval Konvent EU“, Euroskop.cz, <https://www.euroskop.cz/9004/15375/clanek/jak-fungoval-konvent-eu/> (staženo dne 23. 2. 2014).

³⁷ „Jak fungoval Konvent EU“, Euroskop.cz, <https://www.euroskop.cz/9004/15375/clanek/jak-fungoval-konvent-eu/> (staženo dne 23. 2. 2014).

³⁸ „Profil zemí Visegrádské skupiny v debatě o budoucnosti Evropy“, Euraktiv.cz, <http://www.euraktiv.cz/evropa-dnes0/clanek/profil-zem-visegrdsk-skupiny-v-debat-o-budoucnosti-evropy> (staženo dne 23. 2. 2014).

Ústavní soud.³⁹ Opoziční ODS vyvolala diskuzi, zda využít referendum, které by o osudu Ústavy EU mělo rozhodnout, čímž se proces schválení SEU v České republice značně zpomalil.⁴⁰ Naproti tomu na Slovensku se Národní rada vyslovila pro Smlouvu o Ústavě pro Evropu. I přes to, že poté nastalo krátké období, ve kterém se debatovalo, zdali schválením Národní radou a nikoli referendem nedošlo k porušení Ústavy Slovenské republiky, což nakonec slovenský Ústavní soud nepotvrdil.⁴¹ A je velmi pravděpodobné, že pod schválení SEU by se podepsal i tehdejší prezident Ivan Gašparovič, který se řadil mezi podporovatele Ústavy EU. K tomu ale nakonec nedošlo vzhledem k faktu, že necelý rok po podepsání Ústavní smlouvy v Římě přišlo první odmítnutí v referendu ve Francii (květen 2005) a následně i v Nizozemsku (červen 2005), tedy ve dvou zakládajících zemích EU.

V položce číslo 30 Závěrečného aktu Prohlášení o ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která byla podepsána 29. října 2004, stojí: „Konference konstatuje, že pokud do dvou let od podpisu Smlouvy o Ústavě pro Evropu tuto smlouvu ratifikovaly čtyři pětiny členských států a jeden nebo více členských států se při její ratifikaci setkaly s obtížemi, bude se touto otázkou zabývat Evropská rada“.⁴² Nicméně 29. října 2006 pouze 15 zemí z celkového počtu 25 ratifikovalo návrh SEU, což znamená pouze jednu třetinu ze všech členských států a nikoli tedy jednu čtvrtinu všech států, která byla požadována pro to, aby se otázkou Ústavní smlouvy zabývala Evropská rada. Ale i přesto se odmítnutým návrhem SEU zabývala Evropská rada. A během německého předsednictví, tedy v první polovině roku 2007, se Německo velmi intenzivně snažilo zjistit, jaké body odmítnuté Ústavy EU jsou neprůchodné pro členské státy, tak aby mohly být předělány a mohl být přepracován návrh ústavní smlouvy. Pro německou kancléřku Angelu Merkelovou byla ratifikace upravené ústavní smlouvy všemi

³⁹ Lenka Mansfeldová, Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 78.

⁴⁰ Mansfeldová a Guasti, eds., „Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010“, 53.

⁴¹ Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014), 159.

⁴² Michal Petřík, *Evropa ve slepé uličce* (Praha: CEP, 2008), 23.

členskými zeměmi do evropských voleb v roce 2009 hlavním a prioritním cílem německého předsednictví.⁴³

V červnu roku 2007 na summitu v Bruselu bylo dosaženo dohody mezi členskými zeměmi. Tato dohoda vymezila mandát pro mezivládní konferenci, na které měla být vypracována nová reformní smlouva a ta by už neaspírovala na zrušení smluv stávajících.

Na Portugalsko, jakožto na další předsednickou zemi, připadl nelehký úkol svolat mezivládní konferenci, na které by mělo do konce portugalského předsednictví, to jest do prosince 2007, dojít ke shodě mezi členskými státy ohledně nové reformní smlouvy. Což se nakonec povedlo a 19. října 2007 byl dokument v Lisabonu slavnostně podepsán. Oficiální podpis Lisabonské smlouvy následoval 13. prosince 2007. Následně po podpisu byl zahájen proces ratifikace všemi tehdejšími členskými státy EU s tím, že způsob, jakým proběhne ratifikace v každé jednotlivé zemi, záleží pouze na zvyklostech a právních předpisech dané země. V praxi to znamenalo, že všude, kromě Irska, kde proběhlo referendum, to byl parlament, který schvaloval znění Lisabonské smlouvy.

Původní očekávání bylo takové, že Lisabonská smlouva bude ratifikována ve všech členských zemích už v roce 2008, aby mohla vstoupit v platnost k 1. lednu 2009. Ale 12. června 2008 byla smlouva odmítnuta v irském referendu poměrem 53% k 47%.

Proto byla v říjnu roku 2008 svolána neformální Evropská rada, která rozhodovala o dalším postupu. Bylo rozhodnuto, že ostatní členské státy podají záruky ve sporných bodech Irsku, které následně v říjnu 2009 vyhlásilo druhé referendum. A to už dopadlo poměrem 67% k 33% pozitivně pro Lisabonskou smlouvu. Následně smlouvu ratifikovali polský prezident Lech Kaczyński a jeho český protějšek Václav Klaus, i když druhý jmenovaný měl k Lisabonské smlouvě velké výhrady, viz kapitola 3. Česká republika se tak stala poslední zemí, která Lisabonskou smlouvu ratifikovala, a ta tak vstoupila v platnost 1. prosince 2009.

Co se týká těch nejdůležitějších změn, které s sebou Lisabonská smlouva přinášela pro členské státy Evropské unie, a tedy i pro Českou republiku a Slovensko,

⁴³ Petr Fiala a Markéta Pitrová, eds., Evropská unie, druhé, doplněné a aktualizované vydání (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009).

tak zřejmě novinkou nejvíce diskutovanou jak politiky, tak médií především, bylo zavedení Listiny základních práv a svobod občanů EU.⁴⁴

Dalším bodem, který velmi prosazovala i Česká republika na jednáních Rady, je takzvaná „oboustranná flexibilita“, jež by umožňovala nejen přenášení některých práv a povinností z jednotlivých členských států na instituce Evropské unie, ale i naopak zpět do gesce jednotlivých členských států.⁴⁵

Poslední z nejdůležitějších změn, které Lisabonská smlouva přináší, je změna v hlasování kvalifikovanou většinou. Od 1. listopadu 2014 do 31. října 2017 bude nově ustanoveno přechodné období a v něm má jakýkoli členský stát EU právo požádat, aby se hlasovalo podle starého vymezení kvalifikované většiny. Od listopadu 2014, podle Lisabonské smlouvy, bude EU hlasovat ve věcech, ve kterých se nebude rozhodovat jednomyslně, kvalifikovanou většinou. Nové vymezení kvalifikované většiny se značně liší od toho minulého, kdy každá z tehdejších 27 členských zemí měla od 3 do 29 hlasů a společně měli 345 hlasů. Počet hlasů, který byl potřeba k dosažení kvalifikované většiny, se lišil podle toho, zda šlo o podnět na návrh Komise či nikoli. Nově vymezená kvalifikovaná většina je vymezena „jako nejméně 55% členů Rady, tvořených nejméně patnácti z nich a zastupujících členské státy, které představují nejméně 65% obyvatelstva Unie“.⁴⁶ A pokud Rada nerozhoduje na návrh Komise, pak je kvalifikovaná většina určena „jako nejméně 72% členů Rady zastupujících členské státy, které představují nejméně 65% obyvatelstva Unie“.⁴⁷ Rozdílem v novém vymezení kvalifikované většiny je tedy opuštění od váženého počtu hlasů, který by byl přidělen členským státům.

⁴⁴ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 53.

⁴⁵ „Změny po Lisabonské smlouvě“, Euroskop.cz, <https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/> (staženo dne 3. 3. 2014).

⁴⁶ Lenka Pítrová et al., eds., *Když se řekne Lisabonská smlouva. Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce* (Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřad vlády České republiky, 2008).

⁴⁷ Pítrová et al., eds., „Když se řekne Lisabonská smlouva. Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce“, 46.

2. Proces ratifikace Lisabonské smlouvy a diskuze o ní v České republice

Samotný proces ratifikace Lisabonské smlouvy ve všech členských státech Evropské unie, a tedy i v České republice a na Slovensku, započal po podpisu finálního dokumentu 13. prosince 2007 vrcholnými zástupci někdejší sedmadvacítky. Za Českou republiku dokument podepsal tehdejší premiér Mirek Topolánek s tehdejším ministrem zahraničních věcí Karlem Schwarzenbergem.⁴⁸ Po podpisu Lisabonské smlouvy v Lisabonu se dění přesunulo do všech členských států, které měli smlouvu ratifikovat.

Česká republika měla dvě možnosti jak smlouvu ratifikovat. Buďto mohla zvolit parlamentní cestu nebo cestu lidového referenda. Nakonec byl zvolen proces schvalování oběma komorami Parlamentu ČR.

V České republice byl proces ratifikace Lisabonské smlouvy velmi složitý a to z několika různých důvodů. Kromě Poslanecké sněmovny a Senátu se k němu musel vyjádřit i Výbor pro Evropské záležitosti Poslanecké sněmovny, který byl vytvořen po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004. Výbor má v popisu práce diskuzi nad důležitými zákony a dokumenty Evropské unie s vybranými představiteli České republiky, kteří následně budou prezentovat postoj celé České republiky v EU.⁴⁹

Další institucí, která se k Lisabonské smlouvě a k její ratifikaci v České republice vyjadřovala, byl Ústavní soud. Stalo se tak vzhledem k faktu, že po prvním čtení Smlouvy v Senátu byla Lisabonská smlouva předložena Ústavnímu soudu, aby prozkoumal její kompatibilitu s ústavním pořádkem České republiky.⁵⁰ Tím se celý proces ratifikace značně prodloužil, což přivítali s potěšením ti politici, kteří doufali, že v některém z členských států Lisabonská smlouva neprojde a bude od ní ustoupeno celou Evropskou unií, jako se tomu stalo v případě Ústavy EU. Zvláště „nadějně“ vypadala situace v Irsku, kde Lisabonská smlouva nebyla v prvním referendu v červnu

⁴⁸ „Proces ratifikace Lisabonské smlouvy“, Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/> (staženo dne 2. 3. 2014).

⁴⁹ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 53.

⁵⁰ Mansfeldová a Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010*, 57.

roku 2008 schválena. Ale na následném summitu Evropské unie bylo rozhodnuto, že se v procesu přijetí Lisabonské smlouvy 27 členskými státy bude pokračovat.⁵¹

Zde můžeme pozorovat první rozpory v názlehu českých politických elit na ratifikační proces Lisabonské smlouvy a Smlouvu samotnou. Opoziční ČSSD tlačila na rychlé prosazení Lisabonské smlouvy a průtahy způsobené posuzováním LS a českého ústavního pořádku jí byly proti vůli. Kdežto tehdejší největší vládní strana ODS si sama nebyla jista svým postojem k Lisabonské smlouvě a k samotnému procesu prohlubující se evropské integrace, a tak iniciovala i další odklady rozhodnutí o Lisabonské smlouvě. Onen zmiňovaný rozpor mezi pro-evropským a euroskeptickým křídlem ve straně bude v této kapitole nastíněn na dalších stránkách.

Nakonec byla smlouva i přes další průtahy schválena jak v Poslanecké sněmovně 18. února 2009, tak i následně v Senátu 6. května téhož roku.⁵² Mohlo by se zdát, že tím komplikovaný proces ratifikace skončil. Ale skupina senátorů, převážně z ODS, podala k Ústavnímu soudu nový návrh na přezkoumání některých částí Lisabonské smlouvy a také návrh na přezkoumání toho, zda tyto části jsou slučitelné s Ústavou České republiky.⁵³

Až po rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2009, ve kterém stálo, že všechny části Lisabonské smlouvy jsou kompatibilní s českou Ústavou, přidal i svůj podpis pod Smlouvu tehdejší prezident Václav Klaus a ukončil tak proces ratifikace Smlouvy v České republice.⁵⁴ Proces v České republice byl nejdelší ze všech členských zemí Evropské unie a také byl jedním z těch nejkomplikovanějších.

Pro zodpovězení otázky, jaké vnitropolitické a zahraničněpolitické faktory hrály nejdůležitější roli, a zda se Česká republika skutečně i v otázce přijetí Lisabonské smlouvy chovala tak, jak zmiňují autoři konceptu zahraniční politiky v publikaci v Osteuropě, tak je potřeba důkladně zanalyzovat chování jednotlivých politických stran. A to jak vládních, tak i opozičních.

⁵¹ Ibid., 58.

⁵² Ibid., 57.

⁵³ Michal Petřík, *Evropa ve slepé uličce* (Praha: CEP, 2008), 74.

⁵⁴ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 56.

Co se týká postojů politických stran a elit k procesu ratifikace Lisabonské smlouvy a náhledu na Smlouvu jako takovou, tak v pravicové Občanské demokratické straně, tehdy nejsilnější vládní straně, v době ratifikace Lisabonské smlouvy mezi sebou soupeřily dva hlavní názorové proudy a strana tak působila navenek rozdvojeným obrazem. Část ODS, která sympatizovala s tehdejším prezidentem České republiky, zakladatelem a čestným předsedou strany Václavem Klausem, byla proti ratifikaci Lisabonské smlouvy, protože Smlouva pro ně představovala další rozšiřování evropské integrace a posilování pravomocí orgánů Evropské unie na úkor národních států.⁵⁵ Tímto postojem se velmi blížili britské Konzervativní straně.⁵⁶ Zajímavé je, že pouze tato část ODS měla ze všech tehdejších vládních stran zásadní výhrady k Lisabonské smlouvě a to i přesto, že voliči ODS jsou jedni z vůbec „nejproevropštějších“ a nejvíce evropskou integraci podporujících článků společnosti. Tuto část strany můžeme klasifikovat jako atlantickou až suverenistickou podle konceptu zahraniční politiky zemí Visegrádské skupiny.⁵⁷

Nicméně početnější část strany se přikláněla k více pro-evropskému a smířlivějšímu názoru na ratifikaci Lisabonské smlouvy a na celkovou evropskou integraci, čímž se do určité míry shodovala s ČSSD, SZ a KDU-ČSL.⁵⁸ Mezi hlavní představitele pro-evropského křídla patřil tehdejší předseda ODS Mirek Topolánek. Ten po ratifikaci smlouvy Senátem prohlásil: "Já jsem jako předseda vlády tu smlouvu podepsal, pro mě ten ratifikační proces, za který já jsem nesl určitou odpovědnost, skončil ratifikací v Senátu a dále je to na rozhodnutí prezidenta republiky".⁵⁹ Zřejmě nejsnáze byly zpozorovatelné rozdíly mezi jednotlivými frakcemi uvnitř ODS při

⁵⁵ Mats Braun, „Understanding Klaus The story of Czech eurorealism“, *EPIN working paper*, č. 26 (listopad 2009), 2.

⁵⁶ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 23.

⁵⁷ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008), 147.

⁵⁸ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 61.

⁵⁹ „Reakce na Lisabon: Topolánek čeká obstrukce, pro Klause je smlouva mrtvá“, oficiální stránky České televize, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53984-reakce-na-lisabon-topolaneck-cka-obstrukce-pro-klause-je-smlouva-mrtva/> (stařeno dne 26. 4. 2014).

zahajovací řeči na jednání parlamentu, kde vystoupil jak Alexandr Vondra, který byl taktéž členem pro-evropského křídla ODS, tak Václav Klaus, který tam byl pozván. A oba, byť do jisté míry, hájili stejnou politickou stranu a vyjádřili tak naprosto odlišná očekávání od Ústavního soudu a jeho přezkoumání Lisabonské smlouvy.⁶⁰

Alexandr Vondra zde prohlásil, „Že vláda je přesvědčena, že omezení pravomocí uvedených v Lisabonské smlouvě jsou plně v souladu s článkem 10a Ústavy ČR, který umožňuje přesun určitých pravomocí českých orgánů na mezinárodní organizace nebo instituce“.⁶¹ Naopak prezident Václav Klaus byl naprosto opačného názoru, když vyjádřil myšlenku, „že Lisabonská smlouva je v rozporu nejen s dílčími ustanoveními ústavy, což by eventuálně šlo změnit nějakou ústavní novelou, i když to určitě nelze řešit, jak předpokládá vláda - interpretací přijetí Lisabonské smlouvy jako nepřímé změny ústavy. Je v rozporu i se základními ústavními principy, které jsou právě podle doktríny materiálního jádra ústavy nedotknutelné a nezměnitelné“.⁶² Postojům tehdejšího prezidenta se budu detailněji věnovat na konci této kapitoly, protože si jako čelní představitel České republiky zaslouží více prostoru a to i díky tomu, že jeho euroskeptické názory byly často v rozporu s proevropskou vládou. Pro zodpovězení otázky, co hrálo největší vliv v procesu ratifikace LS v obou zemích, bude navíc i analýza postoje prezidenta republiky vůči Lisabonské smlouvě velmi důležitá.

Důležitým milníkem v pohledu Občanských demokratů na Lisabonskou smlouvu bylo vítězství skupiny okolo premiéra Topolánka nad euroskeptickou částí strany.⁶³ V reakci na nové směřování „své“ strany odstoupil z pozice čestného předsedy Václav Klaus, který tím upozorňoval na posun ODS z pravice směrem k centru politického spektra. To s sebou přineslo i částečné štěpení strany, když se před volbami do Evropského parlamentu v roce 2009 část poslanců ODS připojila k nově vzniklým

⁶⁰ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 58.

⁶¹ Alexandr Vondra, „Zahajovací řeč na jednání Parlamentu ČR“ (příspěvek přednesený v rámci jednání Parlamentu ČR, Praha, Česká republika, 25. listopadu 2008).

⁶² Václav Klaus, „Prohlášení prezidenta republiky k Lisabonské smlouvě na jednání Parlamentu ČR“ (příspěvek přednesený v rámci jednání Parlamentu ČR, Praha, Česká republika, 25. listopadu 2008).

⁶³ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 61.

konzervativním stranám, jako například ke Straně svobodných občanů Petra Macha, nebo k Libertas.cz, která byla založena Vladimírem Železným.⁶⁴ Netřeba dodávat, že tyto strany se stavěly proti Lisabonské smlouvě a proti rozšiřování evropské integrace.

Příkladem, který dokazuje rozštěpenost ODS v té době, je kauza poslankyně ODS Aleny Páralové. Ta se rozhodla vystoupit ze strany, ale zároveň si ponechala mandát jako nestraník. Mohla tak dát najevo svůj nesouhlas a nespokojenost s novým politickým směřováním ODS k Lisabonské smlouvě a Evropské unii, které se lišilo od názorů a vizí, které byly typické pro někdejší ODS.⁶⁵

Nakonec to byli právě poslanci ODS, kteří při ratifikaci v senátu „zachránili“ Lisabonskou smlouvu, protože k jejímu schválení bylo potřeba získat alespoň 49 hlasů z celkového počtu 81 senátorů, což se nakonec povedlo, protože dohromady 12 členů Občanské Demokratické strany vyslovilo souhlas a LS prošla Senátem s 54 hlasy.⁶⁶

Zbylé dvě vládní strany, KDU-ČSL a Strana zelených, byly pro rychlou ratifikaci Lisabonské smlouvy a zapadaly tak do spíše „proevropské vlády“ premiéra Mirka Topolánka.⁶⁷

Opoziční ČSSD vedená tehdejší předsedou strany Jiřím Paroubkem také podporovala proces přijetí Lisabonské smlouvy a vůbec Smlouvu jako takovou. I když si také pohrávala s myšlenkou, že by upřednostňovala, aby občané o Smlouvě rozhodli v referendu, jako tomu bylo v Irsku. Ale nakonec se ČSSD rozhodla přijmout Lisabonskou smlouvu i bez lidového referenda.⁶⁸ Celkově se dá říci, že tato strana byla vždy proevropskou a to nehledě na to, kdo stál v jejím čele.⁶⁹

⁶⁴ Mansfeldová a Guasti et al., „Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010“, 23.

⁶⁵ „Lisabon prošel a poslankyně Páralová splnila slib: opouští ODS“, Idnes.cz, http://zpravy.idnes.cz/lisabon-prosel-a-poslankyne-paralova-splnila-slib-opousti-ods-pb7-/domaci.aspx?c=A090506_162458_domaci_ban (stařeno dne 3. 5. 2014).

⁶⁶ „Lisabon prošel a poslankyně Páralová splnila slib: opouští ODS“, Idnes.cz, http://zpravy.idnes.cz/lisabon-prosel-a-poslankyne-paralova-splnila-slib-opousti-ods-pb7-/domaci.aspx?c=A090506_162458_domaci_ban (stařeno dne 3. 5. 2014).

⁶⁷ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 23.

⁶⁸ Mansfeldová a Guasti et al., „Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010“, 23.

⁶⁹ Dan Marek a Michael Baun, eds., *Česká republika a Evropská unie* (Brno: Barrister and Principal, 2010), 69.

Druhá nejsilnější opoziční strana KSČM byla velmi silně proti konceptu Lisabonské smlouvy, protože ho považovala za další poutání ke kapitalistické západní Evropě. Současně však volala KSČM po iniciování referenda o Lisabonské smlouvě. Její tehdejší a i zároveň současný předseda Vojtěch Filip se pro Českou televizi vyjádřil takto: "Je to jenom důkaz toho, že vládě se podařilo prosadit Lisabonskou smlouvu, aniž by se k ní mohli vyjádřit občané. Opomenuta byla naše iniciativa referenda k Lisabonské smlouvě. To, že se k ní občané nemohli vyjádřit, zakládá další problémy pro unii jako celek".⁷⁰ Celkově se dá říci, že KSČM byla stálou euroskeptickou stranou⁷¹ volenou především voliči, kteří měli obavy ze ztráty pracovních míst a ze zhoršení životní úrovně vlivem rozšíření a posílení Evropské unie a evropské integrace⁷². Tomuto názoru se budu věnovat ještě v následujících řádcích.

Zřejmě nejzajímavějším zjištěním Sociowebu,⁷³ které vyplývá z průzkumu názorů společnosti na Lisabonskou smlouvu je fakt, že velká většina obyvatel neměla přehled a ani zájem se dozvědět více o Lisabonské smlouvě. První průzkumy na toto téma v dubnu roku 2008 ukázaly, že pouze jedna pětina obyvatel starších patnácti let měla skutečný přehled o Lisabonské smlouvě a s ní spojených změnách, které by pro Českou republiku přinesla.⁷⁴ Tento poměr byl zřejmě dán i politickou debatou o Lisabonské smlouvě, ta byla vedena spíše v právní rovině, bylo jednáno hlavně o její kompatibilitě s Ústavou České republiky, než aby se debatovalo přímo o změnách, které LS implikovala pro členské státy a potažmo i pro jejich občany.

Ani na konci ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy v České republice se příliš nezvýšila informovanost obyvatel a tedy se nezměnil poměr lidí, kteří měli představu o tom, co skutečně LS mění pro členské státy. Jak ukazuje průzkum

⁷⁰ „Reakce na Lisabon: Topolánek čeká obstrukce, pro Klause je smlouva mrtvá“, oficiální stránky České televize, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53984-reakce-na-lisabon-topolanek-ceka-obstrukce-pro-klause-je-smlouva-mrtva/> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷¹ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 21.

⁷² „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷³ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷⁴ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

Sociowebu z druhé poloviny roku 2009, tak počet lidí, kteří se považovali za dostatečně informované o Lisabonské smlouvě, vzrostl na dvě pětiny (viz. příloha číslo 2-graf, který jsem sestavil na základě výše zmíněných údajů sociowebu).⁷⁵ Vzhledem k tomu, o jak důležitý dokument se jednalo, to považuji za velmi malý počet a to ještě berme v potaz, že Lisabonská smlouva byla v České republice právě díky průtahům v ratifikačním procesu diskutována nejdéle. Toto poznání je možné si vyložit i tak, že většina české společnosti necítila potřebu, či neměla zájem se důkladněji informovat o Lisabonské smlouvě jakožto o velmi důležitém dokumentu, který prohluboval dosavadní evropský integrační proces.

Názor, že česká společnost necítila potřebu obávat se rozšiřujícího se vlivu Evropské unie na úkor suverénního státu prostřednictvím Lisabonské smlouvy, na rozdíl od mnohých politiků, ti to takto veřejně proklamovali, potvrzuje i další výzkum od Sociowebu, který se zaměřil na postoje českých občanů. Šlo o základní postoje, zda občané jsou pro Lisabonskou smlouvu, anebo zda jsou proti ní. Při prvních průzkumech na počátku ratifikačního procesu se většina společnosti postavila pro ratifikaci Smlouvy.⁷⁶ Tento poměr se nezměnil ani v průběhu schvalování.⁷⁷

Na tento faktor se zaměřím především v závěrečné kapitole, protože by mohl potvrzovat existenci rozporu v názledu na Lisabonskou smlouvu mezi politickými stranami a společností. Podle konceptu analýzy zahraniční politiky České republiky, se kterým pracuji a u kterého se snažím prokázat, zda se dá nebo nedá použít i na analýzu procesu přijetí Lisabonské smlouvy, panuje v České republice na politické úrovni rovnováha mezi atlantickým a evropským proudem. Tím dochází k častému střetávání jednotlivých názorových proudů a k změnám zahraniční politiky.⁷⁸ Nicméně ze sociologických průzkumů vyplývá, že ve společnosti je poměr lidí, kteří hledí pozitivně na EU a na Lisabonskou smlouvu vyšší, než jak tomu je u politického zastoupení.

⁷⁵ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷⁶ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷⁷ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁷⁸ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 147.

Jediné, co se na výsledcích sociálních průzkumů změnilo, byl počet obyvatel, kteří byli nerozhodní. Tento fakt souvisel s celkovou nízkou informovaností obyvatel o tom, co přináší Lisabonská smlouva pro Českou republiku a její občany. Na počátku, tedy na jaře roku 2008, byla necelá polovina (48%) obyvatel nerozhodná. Na konci ratifikačního procesu počet nerozhodnutých obyvatel klesl na 30% (viz. příloha číslo 1-graf, který jsem sestavil na základě výše zmíněných údajů sociowebu).⁷⁹

Dalším zajímavým faktem, který vychází z průzkumu veřejnosti Sociowebem, je, že postoje k Lisabonské smlouvě jsou rozdílné v závislosti na různých faktorech, jako například na společenském postavení, na dosaženém vzdělání, či na tom, jakou politickou stranu daný člověk obvykle volí.⁸⁰ Což by značilo, že názor na Lisabonskou smlouvu není jednotný ve vztahu k národnosti občanů, ale v návaznosti na jejich příslušnost k určitému společenskému postavení ve společnosti. Tudíž občané nejsou ovlivněni tolik vnitropolitickými a zahraničně politickými faktory, které formují zahraniční politiku státu, ale spíše jejich sociálním postavením.

Právě občané, kteří v průzkumech Sociowebu uváděli nezájem o informace týkající se Lisabonské smlouvy, neinformovanost, či obavy o to, co Smlouva přinese pro občany České republiky, zpravidla dosahovali menšího vzdělání a nižšího příjmu.⁸¹ Naopak lidé, kteří dosáhli vyššího vzdělání podle průzkumu, byli spíše nakloněni ratifikaci Lisabonské smlouvy a považovali ji za dokument, který může České republice a jejím občanům více dát než sebrat.⁸²

Posledním faktem, který vyplývá z průzkumů společnosti Socioweb ve vztahu k názorům na Lisabonskou smlouvu, je spojitost, či naopak v některých případech nespojitost názorů voličů některých politických stran s tím, jaký názor zastávaly „jejich strany“. Například voliči ODS byly podle průzkumů největšími podporovateli smlouvy, protože sdíleli názor, že Smlouva vylepší postavení České republiky a jejich občanů

⁷⁹ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸⁰ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸¹ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸² „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

v rámci Evropské unie.⁸³ Tento názor byl v rozporu s názory konzervativní části strany, ze které vzešly námitky na Lisabonskou smlouvu.⁸⁴

Naopak tradiční voliči KSČM se obávali toho, co smlouva přinese. Mysleli si, že spíše znevýhodní občany České republiky. Jejich názory tedy korespondovaly s tím, jaké postavení zaujala jejich strana.⁸⁵ Podobně tomu bylo i u ostatních politických stran a jejich voličů.⁸⁶

Podle mého názoru, posledním důležitým účastníkem debaty o Lisabonské smlouvě a její ratifikaci v České republice byl tehdejší prezident republiky Václav Klaus. Jeho názor na Smlouvu a evropskou integraci jako takovou považuji za velmi důležité zmínit, protože právě on se stal jedním z hlavních symbolů „boje“ proti Lisabonské smlouvě.

Dva nejdůležitější body, kvůli kterým kritizoval Lisabonskou smlouvu, vyjádřil Václav Klaus v dvou různých momentech. Tím prvním je odpověď na výzvu Ústavního soudu, ta pochází ze dne 3. června roku 2008. Druhým momentem je vystoupení tehdejšího prezidenta republiky na půdě Ústavního soudu během jednání o Lisabonské smlouvě 25. listopadu 2008.⁸⁷

Prvním z bodů, které kritizoval Václav Klaus na Lisabonské smlouvě, byla obava, že by přijetí Lisabonské smlouvy mohlo ohrozit do jisté míry suverenitu a svrchovanost České republiky. A to hlavně z toho důvodu, že Lisabonská smlouva zavádí v mnoha případech náhradu konsensuálního rozhodování a nahrazuje ho rozhodováním na základě hlasování. Proto existuje reálná hrozba, že by se i přes nesouhlas České republiky dal přijmout zákon či jiná právně závazná norma. To samé by mohlo nastat i v případě uzavírání mezinárodních smluv jménem Evropské unie,

⁸³ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸⁴ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 53.

⁸⁵ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸⁶ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

⁸⁷ Václav Klaus, *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě* (Praha: Euromedia, 2009), 7.

která nově nabyla právní suverenitu. Takto uzavřené mezinárodní smlouvy by pak byly pochopitelně platné i pro Českou republiku jakožto členskou zemi.⁸⁸

Nicméně pro tehdejšího prezidenta České republiky byla nejproblematictější částí celé Lisabonské smlouvy Listina základních práv a svobod Evropské unie. Právě tuto problematiku také nejvíce rozebírala média. Podle Václava Klause, což vyjádřil právě v dopise Ústavnímu soudu,⁸⁹ bylo nutné jasně formulovat, zda má Listina práv EU stejnou váhu jako mezinárodní smlouvy. Zda je tedy před českým zákonem, či nikoliv. V případě, že by skutečně česká listina byla v hierarchii pod nově zaváděnou evropskou listinou, tak by to znamenalo, že by se česká listina musela v případě rozdílností a neslučitelností přizpůsobit té evropské.

Dále v dopisu, který byl adresován Ústavnímu soudu, Václav Klaus uvádí, že ve své podstatě je Listina základních práv a svobod Evropské unie nepotřebným dokumentem a to hned z několika důvodů. Jednak každá členská země Evropské unie má svou vlastní listinu základních práv, která je na rozdíl od té nově zaváděné prověřená a zaběhlá a nehrozí tak problémy spojené s její implementací do právního řádu. A pak také existuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv, která fungovala uspokojivě a opět už byla implementována do systému a fungovaly i potřebné soudní mechanismy.⁹⁰

Navíc pokud, podle Klause, by Evropská unie skutečně chtěla aspirovat na pozici garanta lidských práv a svobod občanům EU, tak by se musela přetransformovat z dosavadní unie suverénních států na jakýsi stát na federativní úrovni, jinak by toho nebyla schopna.⁹¹

V závěru odpovědi Václava Klause na výzvu Ústavního soudu je zmíněna také zajímavá myšlenka. A to, že vzhledem k faktu, že Lisabonská smlouva de facto zásadně mění Přístupovou smlouvu, která je ze zákona povinně ratifikována, tak se nabízí legitimní otázka, zda není nutné uspořádat referendum také ohledně přijetí Lisabonské smlouvy.⁹²

⁸⁸ Klaus, „Prezident republiky k Lisabonské smlouvě“, 9.

⁸⁹ Ibid., 11.

⁹⁰ Ibid., 11.

⁹¹ Ibid., 11.

⁹² Ibid., 13

3. Proces ratifikace Lisabonské smlouvy a diskuze o ní na Slovensku

Za Slovensko závěrečný dokument v Lisabonu podepsal tehdejší premiér vlády Robert Fico a Ján Kubiš jakožto ministr zahraničních věcí Slovenské republiky.⁹³ Tím započal proces ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku, který byl oproti českému procesu schvalování Smlouvy daleko kratší, ale ani na Slovensku se neobešel bez drobných komplikací.

Od počátku ratifikačního období se jen sporadicky objevovaly hlasy, které volaly po referendu, v němž by se rozhodlo o osudu Lisabonské smlouvy na Slovensku. Jedinou politickou stranou, která byla jednohlasně pro lidové referendum, bylo Křesťanskodemokratické hnutie (KDH). To společně s občanskými aktivisty, ti měli v čele Ondreja Dostála z mimiparlamentní Občiansko-konzervatívnej strany, zvažovalo, zda nepodá žádost slovenskému Ústavnímu soudu, aby rozhodl, zda o Lisabonské smlouvě budou hlasovat občané, či jen politici.⁹⁴

Kromě KDH, které bylo v opozici, tak se myšlenkou na ratifikaci Lisabonské smlouvy referendem také zabývalo koaliční Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS), konkrétně jeho předseda Vladimír Mečiar. Spíše ale se jednalo o vnitřní diskuzi vně politického klubu a navíc od počátku bylo referendum pro HZDS a jeho poslance pouze krajním řešením jak dosáhnout schválení Lisabonské smlouvy.⁹⁵

V době ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku byla u moci první vláda premiéra Roberta Fica, byla složena z koalice tří stran, SMĚRu - sociální demokracie (SMER-SD), Slovenské národní strany (SNS) a již výše zmiňované Lidové strany - Hnutí za demokratické Slovensko (ĽS-HZDS).⁹⁶ Tato koalice měla v době hlasování o

⁹³ „Lisabonská zmluva“, EurActiv.sk, http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/zoznam_liniek/lisabonska-zmluva (staženo dne 6. 4. 2015).

⁹⁴ „Lisabonská zmluva možno skončí na Ústavnom súde“, Aktuálne.sk, <http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=lisabonska-zmluva-mozno-skonci-na-ustavnom-sude> (staženo dne 6. 4. 2015).

⁹⁵ „Koalícia má problém rokovat' s opozíciou. Lisabonskú zmluvu chce dať schváliť ľudom. Mečiar vytiahol referendum“, Sme.sk, <http://www.sme.sk/c/3711246/meciar-vytiahol-referendum.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

⁹⁶ „Vláda SR od 04. 07. 2006 do 08. 07. 2010“, Úrad vlády Slovenskej republiky, <http://www.vlada.gov.sk/vlada-sr-od-04-07-2006-do-08-07-2010/> (staženo dne 6. 4. 2015).

Lisabonské smlouvě v parlamentu 85 křesel s tím, že na schválení Lisabonské smlouvy bylo potřeba podle slovenské ústavy třípětinovou většinu, tedy alespoň 90 hlasů, protože se jednalo o schválení mezinárodní smlouvy.⁹⁷ Naopak v opozici v té době byla Slovenská demokratická a kresťanská únia - Demokratická strana (SDKU-DS), Strana maďarskej komunity (SMK) a KDH.⁹⁸

I přesto, že jak vládní, tak opoziční strany, s výjimkou KDH, neměly větší výhrady k Lisabonské smlouvě jako takové, tak i přesto se schvalovala Smlouva na půdě slovenského parlamentu na čtyřikrát. Pohledy jednotlivých politických stran, jejich představitelů a také názor tehdejšího prezidenta Slovenské republiky Ivana Gašparoviče na Lisabonskou smlouvu uvedu v druhé části této kapitoly. Zdržení ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku bylo dáno faktem, že jednání o Lisabonské smlouvě bylo spojeno opozičními stranami s jednáním o tiskovém zákoně, který byl v té době vytvořen vládní koalicí.⁹⁹

Opoziční strany považovaly nový tiskový zákon za nedemokratický a podmiňovaly svůj podpis pod Lisabonskou smlouvu změnami v něm. Jako příklad, který dokazuje, že se Lisabonská smlouva stala součástí politických dohod, se dá poukázat na vystoupení předsedy SMK Pála Csákyho, který pro Slovenskou televizi prohlásil: „51 poslancov opozície vám odkazuje, že je pripravených za zmluvu hlasovať za istých podmienok.“¹⁰⁰

To je také důvod, proč žádná z opozičních stran, s výjimkou KDH, netlačila na vypsání referenda o schválení Lisabonské smlouvy, protože strany si dobře

⁹⁷ „Parlament opäť odložil hlasovanie o Lisabonskej zmluve“, Čas.sk, <http://www.cas.sk/clanok/10270/parlament-opat-odlozil-hlasovanie-o-lisabonskej-zmluve.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

⁹⁸ „Premiér Fico vyhral, Lisabonská zmluva prešla“, Aktuálně.sk, <http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=premier-fico-vyhral-lisabonska-zmluva-presla> (staženo dne 6. 4. 2015).

⁹⁹ „Lisabonská zmluva rukojemníkom“, EurActiv.sk, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/lisabonska-zmluva-rukojemnikom> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰⁰ „Koalícia má problém rokovať s opozíciou. Lisabonskú zmluvu chce dať schváliť ľudom. Mečiar vytiahol referendum“, Sme.sk, <http://www.sme.sk/c/3711246/meciar-vytiahol-referendum.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

uvědomovaly svou vyjednávací pozici. Poprvé od vzniku nástupu první vlády premiéra Roberta Fica byla opozice potřeba pro podpis takto důležitého dokumentu.¹⁰¹

I z těchto důvodů byl nakonec tiskový zákon jemně pozměněn, i když nejspornější body, jako například právo na odpověď a právo na pravdivé informace, v něm zůstaly i nadále.¹⁰² Právě tato modifikace tiskového zákona nakonec pomohla získat vládní koalici potřebných 90 hlasů v hlasování o ratifikaci Lisabonské smlouvy. K vládním stranám se připojila SMK, ze které 19 z 20 poslanců hlasovalo ve prospěch Lisabonské smlouvy. Tím koalice Roberta Fica měla 103 hlasů z přítomných 109, protože poslanci dvou zbývajících opozičních stran vyjádřili svůj nesouhlas se současnou podobou tiskového zákona. Byl podle nich nedemokratický, a proto opustili v době hlasování jednací sál.¹⁰³

Poté, co Lisabonská smlouva prošla Národní radou Slovenské republiky, ji podepsal i tehdejší slovenský prezident Ivan Gašparovič a proces ratifikace LS na Slovensku byl oficiálně ukončen. Slovensko tak ratifikovalo Lisabonskou smlouvu jako jedna z vůbec prvních zemí v Evropské unii, konkrétně se stalo devátou zemí z evropské sedmadvacítky.¹⁰⁴

Po ratifikaci Lisabonské smlouvy se na Slovensku o Lisabonské smlouvě jako takové přestalo hovořit až do doby, kdy český prezident Václav Klaus začal požadovat výjimku z Listiny základních práv a svobod Evropské unie, která je součástí Lisabonské smlouvy. Slovenský premiér Robert Fico se poté, co byla České republice schválena výjimka, na krátký domáhal stejné výjimky z LS, což odůvodňoval tím, že pokud by se tak nestalo, tak Slovensko by mohlo být právně napadeno lidmi, kteří podporovali

¹⁰¹ „Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, EurActiv.sk, http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰² „Premiér Fico vyhrál, Lisabonská zmluva prešla“, Aktuálně.sk, <http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=premier-fico-vyhral-lisabonska-zmluva-presla> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰³ „Premiér Fico vyhrál, Lisabonská zmluva prešla“, Aktuálně.sk, <http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=premier-fico-vyhral-lisabonska-zmluva-presla> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰⁴ „Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, EurActiv.sk, http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 6. 4. 2015).

fašistický režim, a kterým byl vyvlastněn majetek po druhé světové.¹⁰⁵ Ve slovenském právním řádu, stejně jako v českém, jsou zakotveny takzvané Benešovy dekrety, které se týkají právě této problematiky.

Nicméně již po několika dnech Robert Fico změnil názor a výjimku z Lisabonské smlouvy pro Slovensko nadále nepožadoval. Tuto změnu postoje prezentoval na zasedání parlamentního výboru pro evropské záležitosti 28. října roku 2009, kde prohlásil, že případná výjimka by mohla ohrozit práva Slováků v sociální oblasti, která jsou ručena Chartou základních práv. A právě tuto chartu je potřeba upřednostnit před výjimkou kvůli Benešovým dekretům.¹⁰⁶

Co se týká postoje, názorů jednotlivých vládních stran a jejich představitelů, tak ti byli pro co nejrychlejší ratifikaci Lisabonské smlouvy a nechtěli tak, aby o osudu Smlouvy rozhodlo referendum. Až na Vladimíra Mečiaru, který ovšem také považoval referendum až za krajní možnost v případě, že by nebylo jiné volby.

Naopak nejsilnější vládní strana SMER považovala referendum za zbytečnost, protože se občané v referendu o vstupu do Evropské unie jasně vyjádřili tím, že hlasovali pro. Ukázali tak, že podporují evropskou integraci a její rozšiřování, které je úzce spojeno s Lisabonskou smlouvou.¹⁰⁷ S tímto postojem k referendu souhlasila víceméně i poslední koaliční strana SNS.

Na vztahu SMERu k zahraniční politice je asi nejlépe vidět existence koherentní zahraniční politiky. Ta na Slovensku vznikla v návaznosti na obavu ze vzdalování se od evropského integračního procesu. Obava zde panovala po období neomezené suverenity Mečiarových vlád v devadesátých letech, kvůli kterým hrozilo, že Slovensko vypadne ze směřování na Západ (EU, NATO).¹⁰⁸ Proto se na Slovensku formuje anti-mečiarovská koalice, která se snaží přeorientovat slovenskou zahraniční politiku. Dokud

¹⁰⁵ „Fico: Budeme vetovat český návrh, alebo trvať na tom, aby sa vzťahoval aj na SR“, noviny.sk, <http://www.noviny.sk/c/slovensko/fico-budeme-vetovat-cesky-navrh-alebo-trvat-na-tom-aby-sa-vztahoval-aj-na-sr> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰⁶ „Postoje Fico ustupuje od výjimky kvůli dekretům. Mohla by omezit sociální oblast Slovenska“, hospodarskenoviny.cz, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-38837150-fico-ustupuje-od-vyjimky-kvuli-dekretum-mohla-by-omezit-socialni-oblast-slovenska> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰⁷ „Koalícia má problém rokovať s opozíciou. Lisabonskú zmluvu chce dať schválit ľudom. Mečiar vytiahol referendum“, Sme.sk, <http://www.sme.sk/c/3711246/meciar-vytiahol-referendum.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁰⁸ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 151.

byl SMER v opozici, tak se jako částečně populistická strana vyjadřoval velmi kriticky k orientaci tehdejší vlády na Spojené státy americké. Ale poté, co se stal vládní stranou, tak kritiku zmírnil, aby neohrozil novou orientaci Slovenska na Západ.¹⁰⁹

Tehdejší tři opoziční strany si můžeme rozdělit do dvou skupin. V té první by bylo SMK a SDKÚ-DS. Tyto dvě strany neměly výhrady k Lisabonské smlouvě a k jejímu obsahu, naopak ji považovaly za důležitý krok k rozvoji Evropské unie a přípravy na její další rozšíření. Hlavním důvodem, proč od počátku nepodpořily ratifikaci Lisabonské smlouvy na Slovensku, bylo vyjednávání o již zmiňovaném tiskovém zákoně, který považovaly za absolutně nedemokratický a požadovaly jeho změnu. K tomu si vybraly Lisabonskou smlouvu jako záminku.¹¹⁰

V druhé skupině by pak byla KDH, jejíž členové měli výhrady i k samotnému znění a obsahu Lisabonské smlouvy, nejen tedy k tiskovému zákonu. To je dobře vidět například na prohlášení tehdejšího eurokomisaře za KDH Miroslava Mikolášika, který v souvislosti s Lisabonskou smlouvou prohlásil: „Obávam sa, že otázky klonovania a etickokultúrne otázky budú robené nátlakom a bude valcovať väčšina. Keď nás volali do únie, hovorili, že náš hlas je rovnako silný ako väčších krajín. Teraz bude menej významný.“¹¹¹

Fakt, že, až na KDH, všechny významné politické strany na Slovensku podporovaly Lisabonskou smlouvu, koresponduje s konceptem analýzy zahraniční politiky, který využívám ve své práci. Je zde vidět, že s volbami v roce 1998, které vyhrála SDKÚ v čele s Mikulášem Dzurindou, přichází i změna koncepce zahraniční politiky, která se od té doby dá klasifikovat jako univerzalistická. Na tuto změnu zahraniční politiky navazují i další vlády, které se více či méně kloní spíše k atlantickému nebo evropskému zaměření zahraniční politiky, ale stále je vidět snaha o dohánění ztráty ve směřování na Západ, tato ztráta byla nabrána v době vlády Vladimíra Mečiara.¹¹²

¹⁰⁹ Drulák, Kořan a Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, 147.

¹¹⁰ „Koalícia má problém rokovat' s opozíciou. Lisabonskú zmluvu chce dať schváliť ľudom. Mečiar vytiahol referendum“, Sme.sk, <http://www.sme.sk/c/3711246/meciar-vytiahol-referendum.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹¹¹ „Mikolášik: Lisabonská zmluva Slovensko poškodí“, Sme.sk, <http://www.sme.sk/c/5046582/mikolasik-lisabonska-zmluva-slovensko-poskodi.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹¹² Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 147.

Tehdejší prezident Slovenské republiky Ivan Gašparovič byl po celou dobu ratifikačního procesu pro rychlé přijetí Lisabonské smlouvy a tím se jeho pohled na situaci podobal pohledu vládnoucí koalice. Tento postoj je dobře čitelný z prohlášení prezidenta k opozičnímu stanovisku hlasování o Lisabonské smlouvě v Národní Radě. Toto prohlášení pochází z 29. ledna 2009 a dodnes je dostupné na webových stránkách tehdejšího slovenského prezidenta.¹¹³ V něm prezident doslova prohlásil, že: „Súčasný postoj slovenskej opozície, ktorá dala najavo, že nepodporí návrh Lisabonskej zmluvy, považujem za odsúdeniahodný. Je popretím integračnej agendy týchto strán z minulého obdobia, je popretím nepísaných politických pravidiel zahranično-politického konsenzu, ktoré sa vytvárali počas uplynulých rokov na slovenskej politickej scéne. A nedá mi povedať, že je to krok, ktorý smeruje nielen k oslabeniu pozície Slovenskej republiky ako dôveryhodného partnera, ale je to nedôstojné gesto vo vzťahu k členským krajinám EÚ.“¹¹⁴

Z tehdejších statistických průzkumů Evropské komise¹¹⁵ vyplývá, že na Slovensku je stále na Evropskou unii pohlíženo velmi kladně a optimisticky. A to i přes to, že konec roku 2008, kdy průzkum proběhl, se už nedá považovat za první roky členství Slovenska v Evropské unii, které jsou vždy doprovázeny až přehnaným optimismem a očekáváním.

Důvěra slovenských občanů k Evropské unii a jejím institucím se držela i v období ratifikace nad celoevropským evropským průměrem.¹¹⁶

Konkrétně důvěra v Evropskou unii stoupala od vstupu Slovenska do EU, důvěřovalo jí 60% respondentů.¹¹⁷ V roce 2008, což je pro mou práci nejdůležitější rok,

¹¹³ „Vyhlásenie prezidenta SR Ivana Gašparoviča k opozičnému postoj k hlasovaniu NR SR o Lisabonskej zmluve“, oficiální stránky tehdejšího prezidenta Slovenské republiky Ivana Gašparoviče, http://gasparovic.prezident.sk/?rok-2008&news_id=5898 (staženo dne 10. 4. 2015).

¹¹⁴ „Vyhlásenie prezidenta SR Ivana Gašparoviča k opozičnému postoj k hlasovaniu NR SR o Lisabonskej zmluve“, oficiální stránky tehdejšího prezidenta Slovenské republiky Ivana Gašparoviče, http://gasparovic.prezident.sk/?rok-2008&news_id=5898 (staženo dne 10. 4. 2015).

¹¹⁵ „Public Opinion-Standart Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹¹⁶ „Public Opinion-Standart Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹¹⁷ Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014), 143.

se 62% občanů vyjádřilo, že členství v Evropské unii považují za dobrou věc, což je o devět procentních bodů více, než je celkový průměr v Evropské unii.¹¹⁸ A pouze 5% respondentů sociologického průzkumu se vyjádřilo ve smyslu, že Evropskou unii považují za špatnou věc, což je také daleko za celoevropským průměrem, který je 10%.¹¹⁹

Z toho vyplývá podobné zjištění, k jakému dochází při podobných sociologických průzkumech v České republice. Většinová část společnosti je pro Evropskou unii a evropskou integraci jako takovou a považují ji za pozitivní. Tím pádem občané ani na Lisabonskou smlouvu nenahlízejí negativně, protože je všeobecně považována za dokument, který je potřebný přijmout k tomu, aby Evropská unie mohla efektivněji fungovat.¹²⁰

Současně se ale také ve společnosti vyskytuje poměrně značná část obyvatel (31%),¹²¹ která se necítí být dostatečně informována o tom, co Evropská unie a Lisabonská smlouva přináší a co mění. Tato část se není schopna rozhodnout, zda členství v Evropské unie je pozitivní, či negativní.

A i když důvěra v Evropskou unii začala od roku 2010 klesat na Slovensku i v ostatních členských zemích,¹²² tak přesto si nemyslím, že by v tomto poklesu hlavní roli hrála Lisabonská smlouva a její zdlouhavý ratifikační proces v některých zemích. Spíše se jednalo o následky hospodářské krize, která naplno vypukla a ovlivnila sociální podmínky lidí.¹²³

Slovensko by se tak dalo zařadit do středového proudu zemí v rámci EU, které jsou pro rozšíření Evropské unie bez diskuze o geografických či politických limitech

¹¹⁸ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹¹⁹ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹²⁰ Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014), 145.

¹²¹ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹²² Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014), 143.

¹²³ Mesežnikov, Bútorová a Kollár, „Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta“, 143.

integrace.¹²⁴ Především slovenská politická elita podporovala přístupová jednání s Chorvatskem a se Srbskem.¹²⁵ Tento zájem na dalším rozšiřování Evropské unie je spojen právě i s přijetím Lisabonské smlouvy, kterou je také možné vnímat jako dokument, jenž vznikl k tomu, aby zajistil fungování Unie i přes přijímání nových členských států.¹²⁶

Závěr

Jak na Slovensku, tak i v České republice můžeme vidět v průběhu ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy několik společných znaků. Jedním z nich je malá informovanost obyvatelstva o tom, co skutečně Lisabonská smlouva přináší a mění. To se projevilo v mnoha sociologických průzkumech a přetrvávalo po celou dobu ratifikace.¹²⁷ Tento fakt souvisel i s tím, že diskuze o Lisabonské smlouvě v parlamentech obou států byla značně upozaděna a diskutovala se spíše jiná témata.

To je velmi dobře vidět především na Slovensku, kde i samotná otázka ratifikace Smlouvy byla spojena s vyjednáváním o tiskovém zákoně. Proto se i někteří politici a politická uskupení, kteří Lisabonskou smlouvu shledávali pozitivní, stavěli proti její ratifikaci. LS se tak na určitý čas na Slovensku stala součástí politického vyjednávání.

V České republice, byť zde proces ratifikace trval nejdéle ze všech členských zemí, bylo povědomí o Lisabonské smlouvě rovněž velmi malé. To souviselo i s tím, že politickým stranám dlouho trvalo, než si vytvořily pevné a neměnné stanovisko k Lisabonské smlouvě, které by pak prezentovaly. Například část ČSSD si dlouho pohrávala s myšlenkou na uskutečnění lidového referenda jako prostředku k ratifikaci Smlouvy, ale nakonec tlačila na to, aby LS byla ratifikována i bez referenda co

¹²⁴Miroslav Kollár, Grigorij Mesežnikov a Martin Bútor, *Slovensko 2008, Súhrnná správa o stave spoločnosti* (Bratislava: Inštitut pre verejné otázky, 2009), 375.

¹²⁵Kollár, Mesežnikov a Bútor, „Slovensko 2008, Súhrnná správa o stave spoločnosti“, 375.

¹²⁶Petr Fiala a Markéta Pitrová, eds., *Evropská Unie, druhé, doplněné a aktualizované vydání* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009), 198.

¹²⁷„Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

nejdříve.¹²⁸ Zájem o Lisabonskou smlouvu se v České republice o něco zvedl až v momentu, kdy se k ní začal více vyjadřovat tehdejší prezident Václav Klaus. Byť byl proti Lisabonské smlouvě, tak právě on velkou měrou pomohl tomu, že se v českém mediálním, politickém a i lidovém prostoru začalo o Smlouvě více diskutovat.

Nicméně v procesu ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice a na Slovensku byl i značný rozdíl. Tím bylo diametrálně odlišné datum ukončení samotné ratifikace. Slovensko Smlouvu ratifikovalo jako jedna z vůbec prvních členských zemí Evropské unie. Uskutečnilo se tak 12. května 2008.¹²⁹ Naopak na ukončení schvalovacího procesu Lisabonské smlouvy v České republice napjatě čekal celý zbytek Evropy. Po dlouhých peripetiích a prodlouženích nakonec i Václav Klaus 3. listopadu 2009 podepsal závěrečný dokument a od 1. prosince nabyla Lisabonská smlouva platnost.¹³⁰

Cílem této práce je jednak zodpovědět otázku, jaké hlavní vnitropolitické a zahraničněpolitické faktory mohly ovlivnit rozdílný proces ratifikace Lisabonské smlouvy na Slovensku a v České republice, ale také ověřit platnost konceptu zahraniční politiky Slovenska a České republiky na období ratifikace Lisabonské smlouvy.¹³¹

Mým názorem je, že různá délka a samotný průběh ratifikačního procesu v obou zkoumaných zemích byl dán rozdílným přístupem k zahraniční politice. Ta byla ovlivněna především následujícími faktory. Na Slovensku se díky zkušenostem s vládami Vladimíra Mečiara, během kterých se Slovensko vzdalovalo od návratu do Evropy, tedy vstupu do Evropské unie a do NATO, vytvořila „anti-mečiarovská koalice“. Ta v otázce zahraniční prezentace Slovenska sdružovala i jinak velmi názorově rozdílné strany, což mělo za následek vznik kontinuity v zahraniční politice.¹³²

¹²⁸ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 23.

¹²⁹ „Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, EurActiv.sk, http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 6. 4. 2015).

¹³⁰ Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integračního Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 56.

¹³¹ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008): 139-152.

¹³² Drulák, Kořan a Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, 147.

Proto bylo pro mnohé až šokující to, že opoziční strany si de facto vzali Lisabonskou smlouvu jako „rukojmí“ pro vyjednávání změn tiskového zákona. Nakonec však převážil koherentní koncept zahraniční politiky nad vnitropolitickou záležitostí a i část opozice podpořila ratifikaci Smlouvy, byť změny v tiskovém zákoně nebyly dovedeny do té míry, že by opozice mohla být spokojena.¹³³

Naopak v České republice chyběl od vstupu do EU v roce 2004 dlouhodobý koncept zahraniční politiky, ta byla spíše nahodile utvářena podle politické strany, která zrovna vládla. Navíc v České republice neexistovala obava z možné izolace země, protože panovalo přesvědčení, že ČR patří svou ekonomikou a principy demokratické společnosti do Evropy. To zapříčinilo, že politické strany nemusely a ani neměly zájem spolupracovat na tvorbě jednotné zahraniční politiky a mohly také vystupovat kriticky k některým návrhům a plánům Evropské unie. To se týkalo především části ODS, která Lisabonskou smlouvu otevřeně odmítla.¹³⁴

Po analýze postojů jednotlivých politických stran v obou zemích se dá říci, že koncept, který analyzuje zahraniční politiku Slovenska a České republiky od rozpadu společného státu, se dá vztáhnout i na proces ratifikace Lisabonské smlouvy.¹³⁵ Velmi jasně vysvětluje, proč na Slovensku bylo období přijímání Smlouvy kratší a naopak v České republice zdlouhavější. Ale zároveň je nutné konstatovat, že koncept platí pouze pro postoje politiků a nikoli občanů. Názory společnosti nebyly tolik ovlivněny vnitropolitickými a zahraničněpolitickými faktory, ale spíše společenským postavením a vlastním očekáváním toho, co Smlouva přinese.

Na Slovensku vychází z následujícího grafu (viz. příloha číslo 3-graf, který jsem sestavil na základě údajů eurobarometru),¹³⁶ že slovenská společnost nadprůměrně pozitivně vnímala členství v EU. Graf ukazuje vnímání členství v Evropské unii v roce 2008, tedy v roce, ve kterém byla na Slovensku Lisabonská smlouva ratifikována. Považuji ho tudíž za relevantní ke své zkoumané otázce.

¹³³ „Lisabonská zmluva rukojemníkom“, EurActiv.sk, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/lisabonska-zmluva-rukojemnikom> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹³⁴ Dan Marek a Michael Baun, eds., *Česká republika a Evropská unie* (Brno: Barrister and Principal, 2010), 69.

¹³⁵ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008): 139-152.

¹³⁶ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

To by odpovídalo tomu, že i obyvatelé pociťovali obavu z toho, že, kvůli někdejšímu vlivu Mečiarových vlád se Slovensko vzdaluje od evropského integračního procesu. Proto vnímají Evropskou unii velmi pozitivně.

Naopak v České republice je na následujícím grafu (viz. příloha číslo 2-graf, který jsem sestavil na základě údajů eurobarometru),¹³⁷ který také znázorňuje vnímání Evropské unie občany roku 2008, vidět, že byt' jsou zde postoje o něco méně pozitivní, tak i zde převládá optimistický pohled na EU. Což je v kontrastu s tím, že na české politické scéně v té době panovala rovnováha mezi atlantickým a evropským proudem. Atlantický proud spíše preferoval orientaci na USA a NATO, evropský proud se orientoval na evropský integrační proces jakožto protiváhu USA.¹³⁸ Kdežto u občanů je poměr lidí, kteří hodnotí členství v EU pozitivně a negativně, přibližně čtyři ku jedné ve prospěch pozitivního náhledu na EU.¹³⁹

Summary

In Slovakia and in Czech Republic we can see a lot of similarities in ratification process of Lisbon Treaty. One of them is low level of citizens knowledge what the Treaty of Lisbon will bring and change. That was visible in lot of sociological surveys and it remained during the hole period of ratification.¹⁴⁰ It is linked also with the fact, that discussion of Treaty of Lisbon in parliaments of both countries was not the main topic.

¹³⁷ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_cz_nat.pdf (staženo dne 10. 4. 2015).

¹³⁸ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 147.

¹³⁹ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_cz_nat.pdf (staženo dne 10. 4. 2015).

¹⁴⁰ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

Especially it was visible in Slovakia, where the question of Treaty ratification was connected with negotiation of press legislation. Some political parties tried to exchange their agreement with the Treaty against changes in press legislation. So Treaty of Lisbon in Slovakia became the hostage of political negotiation.

In Czech Republic, even through the fact that the ratification process was the longest one in European Union, the knowledge of the Treaty of Lisbon was also low. That was linked with the fact that it took quite long time for political parties to adopt clear and consistent decision about the Treaty itself. For example part of ČSSD was for long time undecided about the way of ratification, if go through a citizen referendum or do it by political means. But later they were forcing the quickest ratification of Treaty even without referendum.¹⁴¹ Interest for Treaty of Lisbon increased sensibly in Czech Republic at the moment when the president of Czech Republic Václav Klaus started to comment the Treaty. He was against the Treaty and through his comments it was him who “helped” that the Treaty of Lisbon became largely discussed in Czech media and political space.

That is why the process of ratification of the Treaty of Lisbon was so different. As an example we can take the diametrically different date of the end of ratification. Slovakia signed the Treaty at April 12 2008, as one of the first countries in European Union.¹⁴² On the other hand the end of ratification in Czech Republic was awaited by the rest of EU. After long and hard negotiations finally Václav Klaus signed the document and from January 1st 2010 the Treaty of Lisbon became valid.¹⁴³

The main goal of this work is to answer the question which main domestic policy and foreign policy factors could influence the process of ratification of the Treaty

¹⁴¹Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 23.

¹⁴²„Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, EurActiv.sk, http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁴³Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012), 56.

of Lisbon in Czech Republic and in Slovakia. The task was also to verify validity of concept of Czech and Slovak foreign policy during the ratification.¹⁴⁴

In my opinion the difference in length and in the discussion of Treaty in both countries was given by different heading of their foreign policy. In Slovakia there were in place an anti-mečiar coalition as a result of the era of Vladimír Mečiar government when Slovakia was slowly moving out from West Europe (EU, NATO). The main goal for this anti-mečiar coalition was to change the foreign policy and move Slovakia back towards european integrations process. That is why it was so shocking, that few political parties of anti-mečiar coalition took Treaty of Lisbon as a hostage in negotiations of press legislation. Anyway finally it was the continuity of foreign policy which prevailed over the subject of domestic policy and most of political parties seconded a motion of Treaty even though the fact that changes in press law were not sufficient.¹⁴⁵

In Czech Republic the foreign policy was made mainly randomly by strongest parties in the moment. In addition in Czech Republic was no fear of possible isolation of the country, because there was a conviction that Czech Republic due to its economy and principles of democracy, belongs to the Europe. That was why political parties were not obliged to cooperate in creation of united foreign policy and especially part of ODS was critic to proposals and plans of European Union.¹⁴⁶

After the analysis of stances of political parties in both countries, I can say that the concept analyzing the foreign policy of Central European states can be also used in process of ratification of the Treaty of Lisbon. This clearly explains why in Slovakia the period of ratification of the Treaty was shorter than in Czech Republic. But it is necessary to specify that this concept is valid only for political stances and not for the stances of citizens.

¹⁴⁴ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008): 139-152.

¹⁴⁵ „Lisabonská zmluva rukojemníkom“, EurActiv.sk, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/lisabonska-zmluva-rukojemnikom> (staženo dne 6. 4. 2015).

¹⁴⁶ Dan Marek a Michael Baun, eds., Česká republika a Evropská unie (Brno: Barrister and Principal, 2010), 69.

In following graph (enclosure number 3), ¹⁴⁷ which shows perception of membership in European Union in Slovakia in 2008, year when the Treaty was definitively signed, we can see that society in Slovakia was above-average positive about membership in EU.

That would match with the claim that even society felt the fear Slovakia, because of Mečiar's governments, was moving out of Europe and that is the reason why they were looking at European Union so positively.

On the other hand for Czech Republic (enclosure number 4) we can see positive opinion on European Union, even if not so positive as in case of Slovakia. ¹⁴⁸ This is in contrast with the fact that the Czech political scene was divided between the atlantic approach to foreign policy, so that means approach which preferred the orientation to USA and NATO, and European approach, considered EU as a counterweight to USA. ¹⁴⁹ While citizens were in ratio 4-1 in favour of the European Union. ¹⁵⁰

¹⁴⁷ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

¹⁴⁸ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 147.

¹⁴⁹ Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, Osteuropa 58 (červenec 2008), 147.

¹⁵⁰ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_cz_nat.pdf (staženo dne 10. 4. 2015).

Použitá literatura

Knižní zdroje:

Běla Plechmanová, *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření* (Praha: Karolinum, 2004).

Bohumil Pikna, *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva prizmatem Lisabonské smlouvy, 2. doplněné vydání* (Praha: Linde Praha, 2010).

Dan Marek a Michael Baun, eds., *Česká republika a Evropská unie* (Brno: Barrister and Principal, 2010).

Grigorij Mesežnikov, Zora Bútorová a Miroslav Kollár, *Desať rokov v Únii: Slovenská a česká cesta* (Bratislava: Inštitút pre verejné otázky Heinrich Boll Stiftung, 2014).

Jan Karlas, „Komparativní případová studie“, in *Jak zkoumat politiku*, ed. Petr Drulák et al. (Praha: Portál, 2008), 84-88.

Lenka Mansfeldová a Petra Guasti, eds., *Euroskepticismus a Percepce Evropského Integrovaného Procesu v České republice v letech 2004-2010* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2012).

Lenka Pítrová et al., eds., *Když se řekne Lisabonská smlouva. Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce* (Praha: Odbor informování o evropských záležitostech Úřad vlády České republiky, 2008).

Mats Braun, „Understanding Klaus The story of Czech eurorealism“, *EPIN working paper*, č. 26 (listopad 2009).

Michal Kořan, „Politický kontext a tvorba české zahraniční politiky v roce 2008.“. In *Česká zahraniční politika v roce 2008*, ed Michal Kořan et al. (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009).

Michal Petřík, *Evropa ve slepé uličce* (Praha: CEP, 2008).

Petr Drulák a Radka Druláková, eds., *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Nakladatelství VŠE, 2011).

Petr Drulák, Michal Kořan a Jan Růžička, „Außenpolitik in Ostmitteleuropa“, *Osteuropa* 58 (červenec 2008): 139-152

Petr Fiala a Markéta Pitrová, eds., *Evropská Unie, druhé, doplněné a aktualizované vydání* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009).

Miroslav Kollár, Grigorij Mesežnikov a Martin Bútora, *Slovensko 2008, Súhrnná správa o stave spoločnosti* (Bratislava: Inštitut pre verejné otázky, 2009).

Václav Klaus, *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě* (Praha: Euromedia, 2009).

Internetové zdroje:

„Dientsbier:ČR má požádat o zrušení Klausovy výjimky“, Euractiv.cz., <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/dienstbier-cr-ma-pozadat-o-zruseni-klausovy-vyjimky-011498> (staženo dne 29.3.2015).

„Dokumenty k zahraničnej politike“, Ministerstvo zahraničných vecí a eúropských záležitostí Slovenskej republiky, https://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/dokumenty_k_zahranicnej_politike (staženo dne 12. 5. 2015).

„Európa sa obáva o český postoj k Lisabonskej zmluve“,HN.sk, <http://komentare.hnonline.sk/komentare-hn-152/europa-sa-obava-o-cesky-postoj-k-lisabonskej-zmluve-287332/> (staženo dne 1. 4. 2015).

„Európský konvent“, Europskaunia, http://www.europskaunia.sk/europsky_konvent (staženo dne 23. 2. 2014).

„Fico ustupuje od výjimky kvůli dekretům. Mohla by omezit sociální oblast Slovenska“, *hospodarskenoviny.cz*, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-38837150-fico-ustupuje-od-vyjimky-kvuli-dekretum-mohla-by-omezit-socialni-oblast-slovenska> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Jak fungoval Konvent EU“, *Euroskop.cz*, <https://www.euroskop.cz/9004/15375/clanek/jak-fungoval-konvent-eu/> (staženo dne 23. 2. 2014).

„Koalícia má problém rokovať s opozíciou. Lisabonskú zmluvu chce dať schváliť ľuďom. Mečiar vytiahol referendum“, *Sme.sk*, <http://www.sme.sk/c/3711246/meciar-vytiahol-referendum.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Konvent o budoucnosti Evropské unie“, *Cevro*, liberálně konzervativní akademie, <http://www.cevro.cz/cs/42210-konvent-budoucnosti-evropske-unie> (staženo dne 23. 2. 2014).

„Lisabon prošel a poslankyně Páralová splnila slib: opouští ODS“, *Idnes.cz*, http://zpravy.idnes.cz/lisabon-prosel-a-poslankyne-paralova-splnila-slib-opousti-ods-pb7-/domaci.aspx?c=A090506_162458_domaci_ban (staženo dne 3. 5. 2014).

„Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, *sociologický webzin*, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

„Lisabonská zmluva“, *EurActiv.sk*, http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/zoznam_liniek/lisabonska-zmluva (staženo dne 6. 4. 2015).

„Lisabonská zmluva možno skončí na Ústavnom súde“, *Aktuálne.sk*, <http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=lisabonska-zmluva-mozno-skonci-na-ustavnom-sude> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Lisabonská zmluva rukojemníkom“, *EurActiv.sk*, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/lisabonska-zmluva-rukojemnikom> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Mikolášik: Lisabonská zmluva Slovensko poškodí“, Sme.sk,
<http://www.sme.sk/c/5046582/mikolasik-lisabonska-zmluva-slovensko-poskodi.html>
(staženo dne 6. 4. 2015).

„Parlament opäť odložil hlasovanie o Lisabonskej zmluve“, Čas.sk,
<http://www.cas.sk/clanok/10270/parlament-opat-odlozil-hlasovanie-o-lisabonskej-zmluve.html> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Postoje Fico: Budeme vetovať český návrh, alebo trvať na tom, aby sa vzťahoval aj na SR“, noviny.sk, <http://www.noviny.sk/c/slovensko/fico-budeme-vetovat-cesky-navrh-alebo-trvat-na-tom-aby-sa-vztahoval-aj-na-sr> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Postoje slovenských europoslancov k ratifikácii Lisabonskej zmluvy“, Euractiv.sk,
http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/zoznam_liniek/postoje-slovenskych-europoslancov-k-ratifikacii-lisabonskej-zmluvy (staženo dne 1. 4. 2015).

„Premiér Fico vyhral, Lisabonská zmluva prešla“, Aktuálně.sk,
<http://aktualne.atlas.sk/print.xml?path%5Barticle%5D=premier-fico-vyhral-lisabonska-zmluva-presla> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Proces ratifikace Lisabonské smlouvy“, Vláda České republiky,
<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/> (staženo dne 2. 3. 2014).

„Profil zemí Visegrádské skupiny v debatě o budoucnosti Evropy“, Euraktiv.cz,
<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/profil-zem-visegradsk-skupiny-v-debat-o-budoucnosti-evropy> (staženo dne 23. 2. 2014).

„Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer,
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

„Reakce na Lisabon: Topolánek čeká obstrukce, pro Klause je smlouva mrtvá“, oficiální stránky České televize, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53984-reakce-na-lisabon-topolank-cka-obstrukce-pro-klause-je-smlouva-mrtva/> (staženo dne 26. 4. 2014).

„Vláda SR od 04. 07. 2006 do 08. 07. 2010“, Úrad vlády Slovenskej republiky, <http://www.vlada.gov.sk/vlada-sr-od-04-07-2006-do-08-07-2010/> (staženo dne 6. 4. 2015).

„Vyhlásenie prezidenta SR Ivana Gašparoviča k opozičnému postojú k hlasovaniu NR SR o Lisabonskej zmluve“, oficiální stránky tehdejšího prezidenta Slovenské republiky Ivana Gašparoviče, http://gasparovic.prezident.sk/?rok-2008&news_id=5898 (staženo dne 10. 4. 2015).

„Výroční zprávy a dokumenty“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html (staženo dne 12. 4. 2015).

„Změny po Lisabonské smlouvě“, Euroskop.cz, <https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/> (staženo dne 3. 3. 2014).

Zahajovací řeči:

Alexandr Vondra, „Zahajovací řeč na jednání Parlamentu ČR“ (příspěvek přednesený v rámci jednání Parlamentu ČR, Praha, Česká republika, 25. listopadu 2008).

Václav Klaus, „Prohlášení prezidenta republiky k Lisabonské smlouvě na jednání Parlamentu ČR“ (příspěvek přednesený v rámci jednání Parlamentu ČR, Praha, Česká republika, 25. listopadu 2008).

Seznam příloh

Příloha číslo 1: Graf znázorňující vývoj počtu nerozhodnutých občanů ČR k LS během ratifikačního procesu¹⁵¹

Příloha číslo 2: Graf znázorňující vývoj informovanosti o LS v ČR¹⁵²

Příloha číslo 3: Graf znázorňující vnímání členství v EU na Slovensku¹⁵³

Příloha číslo 4: Graf znázorňující vnímání členství v EU v České republice¹⁵⁴

¹⁵¹ „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

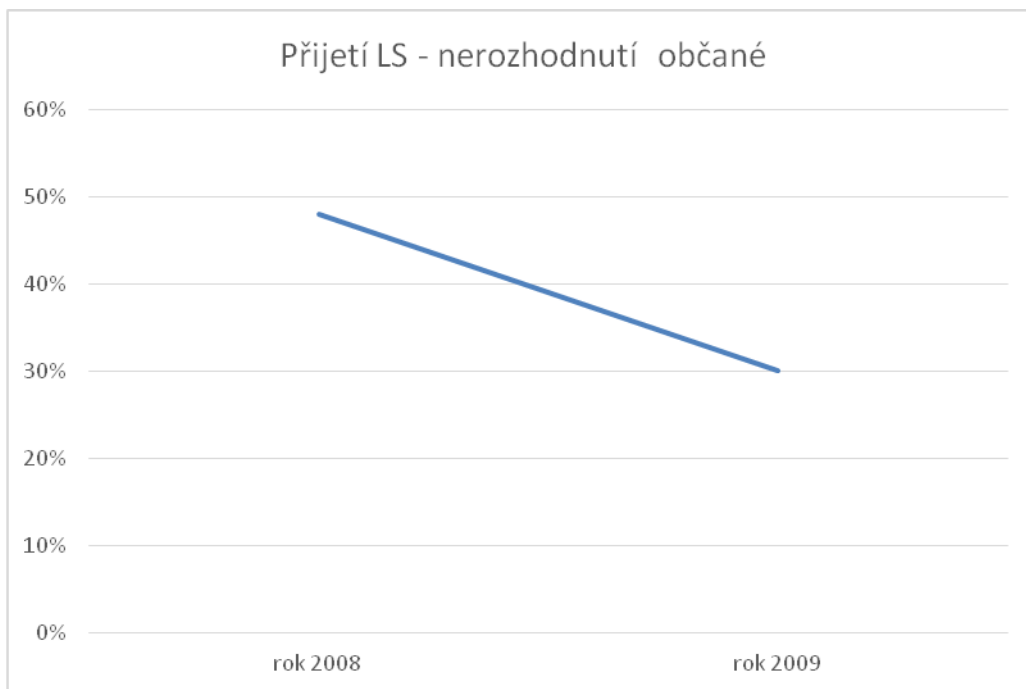
¹⁵² „Lisabonská smlouva a mínění české veřejnosti“, sociologický webzin, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=429&lst=114> (staženo dne 26. 4. 2014).

¹⁵³ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm (staženo dne 10. 4. 2015).

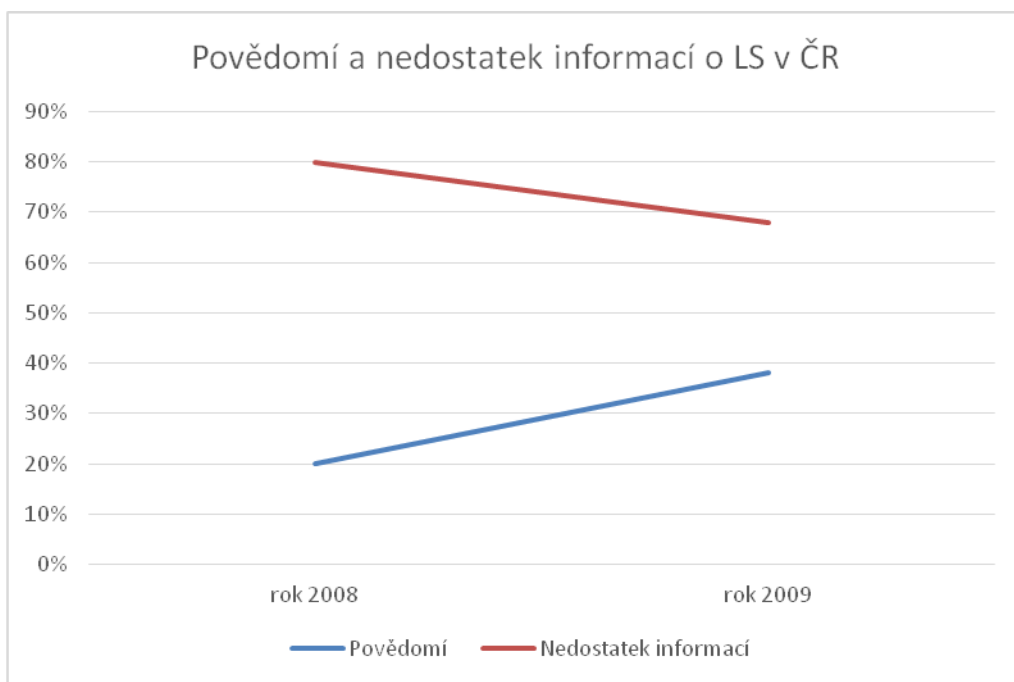
¹⁵⁴ „Public Opinion-Standard Eurobarometer“, European Commission-Eurobarometer, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_cz_nat.pdf (staženo dne 10. 4. 2015).

Přílohy

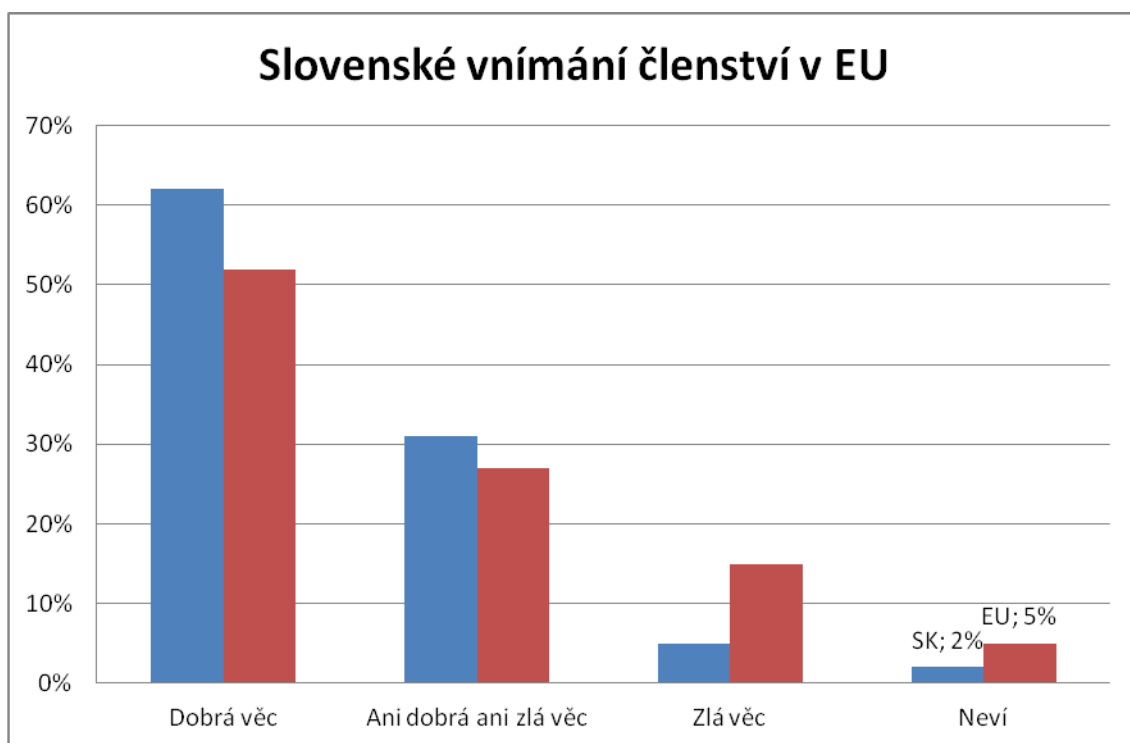
Příloha číslo 1: Graf znázorňující vývoj počtu nerozhodnutých občanů ČR k LS během ratifikačního procesu.

Příloha číslo 2: Graf znázorňující vývoj informovanosti o LS v ČR

Příloha číslo 3: Graf znázorňující vnímání členství v EU na Slovensku

Příloha číslo 4: Graf znázorňující vnímání členství v EU v České republice

